

دانشگاه تراز انقلاب اسلامی در گام دوم مبتنی بر منظومه فکری امامین انقلاب اسلامی

محمدعلی برزنونی^۱، حامد نجاران طوسی^۲، مهدی فاتح راد^۳

اولین همایش بین المللی گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز

International Conference on the Second Step of the Revolution

چکیده

با پیروزی انقلاب کبیر اسلامی، باید مکتب‌ها و منشورها متناسب با آرمان‌ها، مبانی و اصول انقلاب طراحی و تدوین می‌شدند. یکی از این مکتب‌ها، دانشگاه تراز انقلاب اسلامی بود. از ابتدای نهضت اسلامی در ایران، مسئله دانشگاه و ساختن نظام مطلوب دانشگاهی یکی از دغدغه‌های مهم بوده است. با مراجعه بی‌واسطه به آرا و اندیشه‌های رهبران انقلاب اسلامی می‌توان الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی و ویژگی و کارکردهای آن را تعریف کرد. بدین منظور بیانات، پیام‌ها و تدابیر امام خمینی (ره) از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۶۸ و امام خامنه‌ای (دام ظلّه) از خرداد ۱۳۶۸ تا خرداد ۱۳۹۶ انتخاب، مطالعه و بررسی شدند و الگویی جامع شامل ۴۶۳۵ مضمون اولیه (شناسه) مورد شناسایی قرار گرفتند که در قالب ۳۳۳ مضمون سازمان‌دهنده (شاخص) ترکیب شدند. این مضمون‌ها پس از دسته‌بندی در سطوح مختلف در نهایت در ۱۷ مضمون فراگیر (مؤلفه) در پنج بُعد «پیامدها»، «نتایج»، «خروجی‌ها»، «فرایندها» و «ورودی‌ها و زیرساخت‌ها» ساماندهی شدند و الگوی نهایی به دست آمد. یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد الگو این است که علاوه بر جامعیت اندیشه‌های رهبران معظم انقلاب اسلامی به علت تناسب با الگوهای برنامه‌ریزی، مدیریت و ارزیابی راهبردی، امکان اجرا و رصد پیشرفت آن را فراهم می‌آورد. بر اهمیت طراحی الگو در گام دوم بیانیه انقلاب نیز تأکید دوباره شد.

در این مقاله از روش کیفی تحلیل مضمون بهره‌گیری و با روشی توصیفی-تحلیلی با بن‌مایه‌هایی اجتهادی الگوی نهایی ارائه شده است.

واژگان کلیدی

دانشگاه تراز انقلاب اسلامی، گام دوم انقلاب، امام خمینی و امام خامنه‌ای و دانشگاه

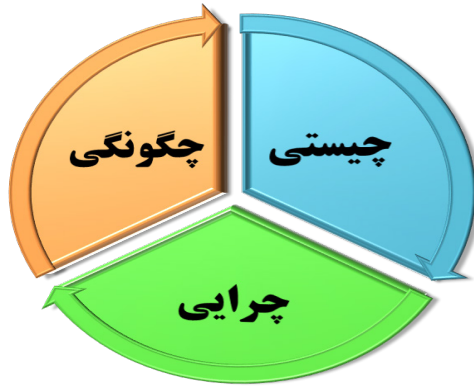
۱. استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع) - نویسنده مسئول

۲. استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۳. استادیار دانشگاه صنعتی شریف

پس از پیروزی انقلاب کبیر اسلامی در عصر جاهلیت مدرن با راهبری امام راحل و با پیام احیاگرانه دینی با هدف تمدن‌سازی نوین اسلامی، لازم بود مکتب‌ها، الگوها و مدل‌های پیاده‌سازی آن مکتب‌ها در کلان‌عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، امنیتی و... و نیز عرصه‌های متخذ از کلان‌عرصه‌ها با بهره‌گیری از معارف گران‌سنگ دینی و دیدگاه‌ها و منظومه‌های فکری امامین انقلاب به مثابه ترجمان دقیق و اجرایی دین، با روش‌های بومی طراحی و ارائه شود. در طراحی‌ها سه بحث مهم و البته یک‌پارچه قابل طرح است: چستی، چرایی و چگونگی با نگاهی یک‌پارچه و وحدت‌گرا. نمودار ۱ از این سه بحث سخن می‌گوید.

نمودار ۱: سه بحث مهم در طراحی الگو

یکی از کلان‌عرصه‌های مهم که در بیانیه گام دوم انقلاب نیز به عنوان اولین توصیه راهبردی مقام ولایت عظمای امر آمده، عرصه علم و فناوری است و در همین راستا، سؤال‌های مهمی مطرح است: دانشگاه تراز انقلاب اسلامی چیست؟ چرا باید چنین دانشگاهی داشته باشیم؟ طراحی یک‌پارچه این دانشگاه چگونه است؟ نمودار ۲ این سه دسته سؤال را نشان می‌دهد.

نمودار ۲: سه سؤال اساسی در طراحی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی

بی‌تردید ارتقای هر جامعه‌ای در گرو تلاش مؤثر نخبگان و فرهیختگان بصیر و آگاهی است که عمدتاً حاصل و ثمره تربیت نظام‌های دانشگاهی هستند. بیشتر مدیران اجرایی، نخبگان و فرهیختگان در مناصب سیاسی، علمی، صنعتی، اقتصادی و... را دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها تشکیل می‌دهند. دانشگاه‌ها در تولید، انتقال و نشر علم و فناوری نقشی اساسی ایفا می‌کنند. اثر بلندمدتی را که دانشگاه بر فرهنگ، سبک زندگی جامعه و حتی جهت‌گیری‌های اساسی کشور می‌گذارد نباید از نظر دور داشت. حفظ مزیت‌های فرهنگی و نیز نوآوری در حوزه دستاوردهای انسانی و احیای تمدنی بر عهده دانشگاه است. دانشگاه‌های مختلف جهان، علاوه بر اشتراک‌هایی که به دلیل دانشگاه بودن با یکدیگر دارند، به اعتبار تعلق به جوامعی با بینش‌ها و ارزش‌های مختلف، واجد ویژگی‌هایی هستند که آنها را از یکدیگر متمایز می‌سازد. انقلاب اسلامی، رویکردی الهی با جهان‌بینی اسلامی را مبنای شئون گوناگون زندگی خود قرار داده است؛ بنابراین باید دانشگاه متناسب با این مبانی داشته باشد تا زمینه تحقق آرمان‌های بلند خود را فراهم آورد. احیای هویت تمدنی و پیشرفت انقلاب اسلامی مستلزم رشد متوازن و همه‌جانبه ابعاد علمی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی است که در این مسیر، دانشگاه نقش پیمبران و موتور محرک را بر عهده خواهد داشت (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۲).

بی‌سبب نیست که جهت‌گیری، کارایی و اثربخشی دانشگاه‌ها یکی از دغدغه‌های اصلی رهبران نظام اسلامی از ابتدا تا کنون بوده است. تحقق اهداف و آرمان‌های بلند انقلاب

اسلامی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور ریشه دارد. همان‌گونه که رهبر کبیر انقلاب اسلامی فرمودند، دانشگاه مبدأ همه تحولات است و سعادت و شقاوت یک ملت از آن سرچشمه می‌گیرد (امام خمینی، ۱۳۵۸/۰۳/۱۶، صحیفه، نور ج ۸: ۶۱). تأملی در تذکرات مکرر معظم له درباره تحول در دانشگاه‌ها و دل‌مشغولی و اهتمام فراوان امام خامنه‌ای (دام‌ظله) نسبت به تبیین اهمیت علم و دانش از یک سو و اسلامی شدن دانشگاه‌ها از سوی دیگر، جایگاه این موضوع را در منظومه انقلاب اسلامی بیش از پیش مشخص می‌سازد. برای نمونه ایشان در نامه انتصاب نمایندگان ولی فقیه در دانشگاه در تاریخ ۱۳۶۸/۰۷/۱۵، ضمن بیان اهمیت دانشگاه و نقش دانشگاهیان در نظام جمهوری اسلامی و آینده آن، نسبت به غفلت مدیران کشور هشدار می‌دهند و تأکیدهای امام (ره) در این زمینه را یادآوری می‌کنند. همچنین ایشان در جمع رؤسای دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مورخ ۱۳۹۴/۰۸/۲۰ بر این نکته تأکید کردند که باید از ظرفیت دانشگاه‌ها برای ایجاد تمدن نوین اسلامی بهره برد و با کارهای تحقیقاتی مفصل نسبت به چگونگی این نقش‌آفرینی، راهکاری مناسب ارائه کرد و همه کارهای دانشگاه را بر این اساس قرار داد.

احیا و بازسازی تمدن اسلامی با انقلاب اسلامی در ایران آغاز شد و اینک انقلاب اسلامی پرچم‌دار آن در جهان است. این امر نیازمند بازتعریف نقش، مأموریت، رسالت و کارکرد دانشگاه است که باید هم در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی نقش مهم خویش را ایفا کند و هم بسترساز توسعه و ساخت ابعاد مفهومی تمدن نوین اسلامی برای ارائه در عصر جدید باشد. برای رسیدن به این مقصود باید در جست‌وجوی الگویی کارآمد از دانشگاه فعال، سرآمد، تمدن‌ساز و در یک کلام تراز انقلاب اسلامی بود. مهم‌ترین منبع استخراج این الگو، بیانات و تدابیر مفصل و عمیق رهبران معظم انقلاب اسلامی است که با شروع نهضت اسلامی تا امروز مانند چشمه‌ای جوشان در تبیین انتظارات و تشریح مختصات این دانشگاه بیان شده است. این مقاله، حاصل پژوهشی است که هدف آن دستیابی به الگویی جامع و راهبردی از دانشگاه تراز انقلاب اسلامی مبتنی بر آرا و اندیشه‌های رهبران معظم انقلاب اسلامی است تا با شناخت کامل‌تر مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن اولاً بتوان وضعیت موجود را ارزیابی و سپس نقشه راهی برای گذر از این وضعیت به الگوی مطلوب تدوین کرد.

در این مقاله ابتدا با روش تحلیل مضمون، از مکتب امامین انقلاب نکات مد نظر استخراج و سپس با نگاهی اجتهادی - تحلیلی، الگوی مد نظر ارائه شده است.

برخی تعاریف و نکات مهم

انقلاب اسلامی: دگرگونی رژیم غیراسلامی حاکم بر مبنای اسلام و شیوه‌های مورد تأیید آن و استقرار نظامی اسلامی تا بتوان به وسیله آن همه اهداف و آرمان‌های فردی، اجتماعی و سیاسی اسلام را محقق کرد.

ویژگی‌های انقلاب اسلامی: دینی بودن، مردمی بودن، استکبارستیزی، حمایت از مظلوم، استقلال و ناوابستگی به شرق و غرب و نیز تأثیرگذاری و قابلیت گسترش و فراگیری در جهان؛

دانشگاه تراز انقلاب اسلامی: دانشگاهی که با توجه به نظام شامل و فراگیر آن یعنی انقلاب اسلامی و برای تحقق اهداف و آرمان‌های این انقلاب، منطبق بر دیدگاه امامین انقلاب بازتعریف و طراحی شده و لذا قرائتی ویژه از دانشگاه اسلامی متناسب با نیازمندی‌ها، کارکردها و ویژگی‌های انقلاب اسلامی است و نقش خود را در دوگانه تمدن نوین اسلامی یا سراب توسعه غربی به درستی ایفا می‌کند.

اهداف و کارکردهای دانشگاه در نگاهی فراتحلیلی: تربیت و آموزش نیروی انسانی، پژوهش و تولید علم، کارآفرینی و ارائه خدمات دانشی و فناوری به جامعه و نیز تمدن‌سازی و تأثیرگذاری فرهنگی.

گونه‌شناسی دانشگاه‌های غربی ما را با چهار الگوی مهم (نجانان طوسی، فاتح راد و برزنونی، ۱۳۹۸) مواجه می‌سازد:

اول، دانشگاه هومبولتی: خاستگاه آن آلمان (برلین) است و ویژگی‌هایی کلی را برای آن می‌توان برشمرد:

۱. یک‌پارچگی آموزش و پژوهش؛
۲. آزادی و اختیار علمی؛
۳. استقلال و خودمختاری دانشگاهی.

دوم، دانشگاه آکسبریجی: خاستگاه آن انگلستان (آکسفورد و کمبریج) است و ویژگی‌های کلی آن به شرح زیر است:

۱. تأکید بر مسئولیت اجتماعی، فرهیختن و پرورش منش، رشد شخصی و تعالی معنوی دانشجویان (تربیت همه‌جانبه)؛
۲. مراعات هنجارهای علمی و قداست دانشگاه؛
۳. لزوم اسکان در پردیس؛
۴. استقلال گسترده و نهادینه‌شده از دولت؛
۵. عادات کاری، نظم و دقت.

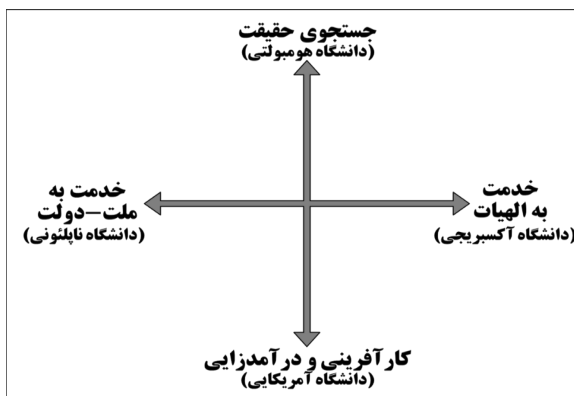
سوم، دانشگاه ناپلئونی: خاستگاه آن فرانسه (پلی تکنیک، ملی مدیریت و دانشسرای عالی) است و ویژگی‌های کلی زیر را برای آن می‌توان بیان کرد:

۱. تربیت لشکر اداری برای دیوان‌سالاری دولتی و صنعت نظامی (نظام فراگیر و مدرنیزاسیون دولتی)؛
۲. تمهید تدارکات علمی و فنی و مدیریتی برای پیاده‌سازی الگوی کلاسیک و نوکلاسیک توسعه؛
۳. تولید و مبادله دانش فنی و ابزاری و خدمات تخصصی از طریق آموزش (تربیت متخصصان حرفه‌ای)؛

چهارم، دانشگاه آمریکایی: خاستگاه آن آمریکا (جانز هاپکینز و هاروارد) است و با ویژگی‌های کلی زیر قابل مطالعه است:

۱. عمل‌گرایی و اصالت فایده (توجه به دانش سودمند و مفید)؛
۲. رشد خصوصی با حمایت دولتی (پیوندهای نزدیک با جامعه محلی)؛
۳. تنوع بسیار زیاد؛
۴. نگاه اقتصادی و کارآفرینی مبتنی بر بازار (پیوند نزدیک با اقتصاد و تولید ثروت).
نمودار ۳ این چهار دانشگاه را به صورت شماتیک نمایش می‌دهد.

نمودار ۳: چهار گونه دانشگاه‌های جهان

اهمیت دانشگاه در نگاه رهبران معظم انقلاب اسلامی

دغدغه حضرت امام (ره) درباره دانشگاه‌ها به قبل از آغاز نهضت اسلامی برمی‌گردد. معظم‌له در دی ۱۳۴۰ این موضوع را با نخست‌وزیر وقت دوران ستم‌شاهی مطرح می‌کند و ضمن ابراز نگرانی شدید از ضعف اخلاقی و دینی دانش‌آموختگان دانشگاهی از وی می‌خواهد موضوع را ریشه‌یابی و اصلاح کند (۱۳۴۰/۱۰/۰۱، صحیفه، ج ۲۱: ۴۷۷). معظم‌له در طول عمر شریف‌شان بارها به مناسبت‌های گوناگون در زمینه اهمیت دانشگاه و ویژگی‌های دانشگاه مطلوب سخن گفته‌اند؛ از جمله در چندین قسمت از وصیت‌نامه سیاسی - الهی که در بخشی از بند اول وصیت‌نامه خود وضعیت دانشگاه را قبل از پیروزی انقلاب اسلامی تشریح، و به‌کارگیری استادان غرب‌زده یا شرق‌زده مخالف اسلام و حتی کشور را عامل عقب‌ماندگی بیان می‌کنند.

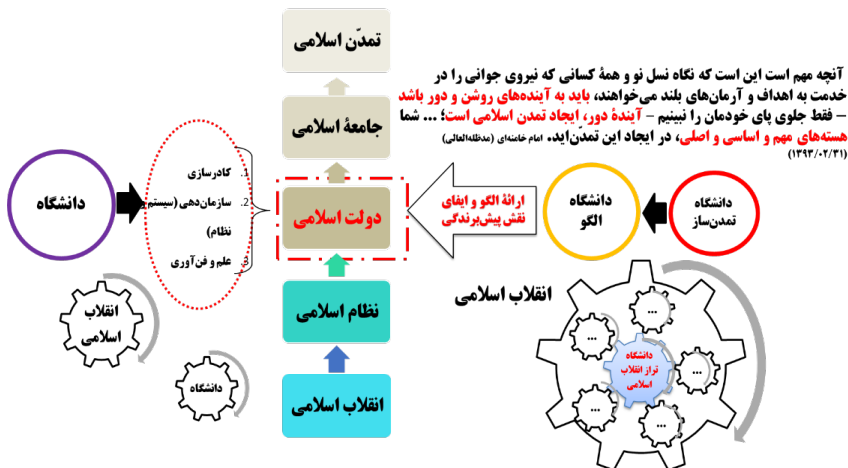
حضرت امام (ره) به شدت بر «وحدت حوزه و دانشگاه» تأکید کردند به گونه‌ای که در پیام پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از تعبیر «ذوب حوزه و دانشگاه» سخن گفتند و برای گسترش معارف اسلام، خواستار تلفیق فرهنگ واقع‌گرایانه دانشگاهی با فرهنگ نظری و فلسفی در حوزه‌های علمیه شدند (۱۳۶۷/۰۴/۲۹، صحیفه، ج ۲۱: ۷۴). شاید بتوان این‌گونه بیان کرد که تناسب این موضوع با پیام تاریخی قبول صلح با دشمن و به تعبیر ایشان، نوشیدن جام زهر، وجود فاصله و دوری بین حوزه و دانشگاه است و اگر این امر اصلاح نشود، چه بسا انقلاب اسلامی به پذیرفتن قطعنامه‌های تحمیلی بعدی نیز مجبور بشود که اینک شده است.

امام خامنه‌ای (دام ظلّه) نیز از اولین روزهای قبول مسئولیت رهبری به اهمیت موضوع دانشگاه اشاره کردند و در مراسم بیعت دانشجویان با ایشان در ۱۳۶۸/۰۳/۲۳ با قاطعیت بیان کردند که از دیدگاه امام راحل (ره)، مسئله دانشگاه‌ها جزء مسائل تراز اول برای انقلاب و کشور است و از قول ایشان نقل کردند که اهمیت مسئله دانشگاه از مسئله جنگ نیز فراتر است. معظم له در بیش از ۴۰۶ سخنرانی، مصاحبه، پیام، ابلاغیه و ... به موضوع دانشگاه و مسائل مرتبط با آن پرداخته‌اند که نشان از جایگاه فوق‌العاده این موضوع در منظومه فکری ایشان دارد.

دانشگاه تراز اسلامی در گام دوم

در نگاه امام خامنه‌ای «هدف، پی‌ریزی یک تمدن است، یک حرکت عظیم است، برای این باید ارتش ما و سپاه ما و دستگاه‌های ما، وزارتخانه‌های ما، نیروی انتظامی و غیره باید خودشان را آماده کنند» (۱۳۷۳/۱۰/۵) و بر این نکته در بیانیه مهم گام دوم انقلاب تأکید ویژه کردند. در این راستا دانشگاه باید نقش پیش‌برندگی خود را در تمدن‌سازی نشان دهد. نمودار ۵ از این نقش پرده برمی‌دارد.

نمودار ۵: نقش دانشگاه در تمدن‌سازی نوین اسلامی

روش پژوهش

برای طراحی الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی مبتنی بر اندیشه‌های امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (دام‌ظله) از روش «تحلیل مضمون» استفاده شده است. «تحلیل مضمون» به دنبال استخراج مضمون‌های برجسته متون در سطوح مختلف است و برای شناسایی و تشریح چرایی و چیستی هر پدیده می‌توان از «تحلیل مضمون» استفاده کرد. «تحلیل مضمون» شامل جست‌وجو در مجموعه‌ای از داده‌ها برای یافتن الگوهای تکرارشونده از معانی است. شکل و محصول «تحلیل مضمون» ممکن است متفاوت باشد؛ از این رو مهم است سؤال‌های تحقیق، قبل، بعد و هنگام «تحلیل مضمون» مورد توجه و بررسی قرار گیرد. فرایند کلی این پژوهش را می‌توان به مراحل کلی زیر تقسیم کرد:

۱. جمع‌آوری و یافتن متون مرتبط با موضوع؛
۲. کاهش متون با انتخاب جملات مرتبط بین متون جمع‌آوری شده؛
۳. یافتن و شناسه‌گذاری (برچسب‌زنی) مضمون‌های اولیه جملات و عبارت‌های منتخب؛
۴. ترکیب مضمون‌های اولیه برای رسیدن به مفاهیم فراگیرتر که این کار می‌تواند در چند سطح انجام گیرد.

همه این مراحل با تفسیر و تحلیل همراه است و به صورت رفت و برگشتی اصلاح و تکمیل می‌شود. با توجه به اینکه «تحلیل مضمون» نوعی پژوهش کیفی است، بدیهی است برخی از مراحل آن مشابه سایر روش‌های تحقیق کیفی باشد. این فرایند می‌تواند در زمان جمع‌آوری داده‌ها آغاز شود، اما نقطه پایان این فرایند تهیه گزارشی از محتوا و معانی الگوها و مضمون‌ها در داده‌هاست. این نوع تحلیل فرایندی است که طی زمان شکل می‌گیرد و نیازمند صبر و حوصله فراوان است (شیخزاده، ۱۳۹۴: ۲۱ - ۲۳).

مرحله اول، جمع‌آوری آرا و نظر رهبران معظم انقلاب اسلامی در زمینه دانشگاه مطلوب یا همان دانشگاه تراز انقلاب اسلامی بود. ابتدا دیدگاه‌های حضرت امام (ره) از نسخه رایانه‌ای صحیفه امام (ره) (مجموعه بیانات، پیام‌ها و نامه‌های ایشان از سال ۱۳۱۲ تا ۱۳۶۸) منتشر شده در پایگاه گسترش آرا و اندیشه‌های امام خمینی (ره) استخراج شد. در این مرحله همه مطالب صحیفه بررسی شد و مواردی که در آنها کلیدواژه‌هایی شامل دانشگاه، حوزه، دانشجو و موارد مشابه بود، به علاوه همه مطالب ایشان خطاب به دانشجویان، استادان دانشگاه، حوزویان

و ستاد انقلاب فرهنگی انتخاب شد. مجموع این موارد به علاوه وصیت نامه الهی- سیاسی معظم له شامل ۷۶ سخنرانی و پیام شد. این متون از اول دی ۱۳۴۰ (دیدار و گفت‌وگوی حضرت امام(ره) با علی امینی، نخست‌وزیر وقت در قم) آغاز می‌شود و تا ۲۹ تیر ۱۳۶۷ (پیام ایشان به ملت ایران درباره سالگرد کشتار خونین مکه و قبول قطعنامه ۵۹۸) ادامه پیدا می‌کند. ۲۲ عنوان مطلب به قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و ۵۴ عنوان مطلب به پس از پیروزی انقلاب اسلامی مربوط است. خلاصه فهرست متون جمع‌آوری شده به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱: مخاطبان رهنمودهای امام خمینی (ره) در زمینه دانشگاه

ردیف	مخاطب سخنرانی/پیام/ نامه	تعداد
۱	دانشگاهیان/ فرهنگیان/ حوزویان	۶۰
۲	مسئولان دولتی	۱۱
۳	عمومی	۵
مجموع		۷۶

پس از این کار نوبت به جمع‌آوری نظر و دیدگاه‌های امام خامنه‌ای (دام ظلّه) رسید که با توجه به حجم بسیار این مطالب، جمع‌آوری اولیه و انتخاب متون، بیش از دو ماه زمان برد. تعداد مطالب مرتبط بیش از ۴۰۶ عنوان سخنرانی، مصاحبه، ابلاغیه، پیام و... بود. دیدگاه‌های معظم له از خرداد ۱۳۶۸ تا پایان خرداد ۱۳۹۶ به علاوه پنج مصاحبه و سخنرانی در زمینه شورای عالی انقلاب فرهنگی طی سال‌های ۱۳۶۴ تا ۱۳۶۷، بررسی، انتخاب و برگزیده شد. منبع اصلی ۳۴۸ سخنرانی و پیام، نرم‌افزار حدیث ولایت و پایگاه اطلاع‌رسانی ایشان بود؛ اما برخی مطالب و بیانات این پایگاه اطلاع‌رسانی همچون ۹ دیدار از ۲۱ دیدار معظم له با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال‌های مختلف و ۱۵ دیدار دیگر، پس از تلاش و جست‌وجوی فراوان از منابع دیگری همچون پایگاه‌های اطلاع‌رسانی قدیمی و از دسترس خارج شده «شورای عالی انقلاب فرهنگی» و «نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها» و گزارش‌ها و کتاب‌های دیگر به دست آمد. با وجود این، متن کامل ۳۴ سخنرانی معظم له به دست نیامد و ناچار گزارش خبری یا گزیده بیانات منتشر شده مورد تحلیل قرار گرفت. جدول ۲ فراوانی مطالب را برحسب مخاطب نشان می‌دهد.

جدول ۲: مخاطبان رهنمودهای امام خامنه‌ای (دام ظلّه) دربارهٔ دانشگاه

ردیف	مخاطب سخنرانی / پیام / نامه	تعداد
۱	دانشجویان / دانش‌آموزان / جوانان	۶۶
۲	تشکل‌های دانشجویی، دانش‌آموزی و بسیجی	۶۱
۳	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه / مجلس خبرگان / حوزویان	۴۹
۴	مسئولان وزارت‌های علوم و بهداشت، رؤسای دانشگاه‌ها، مسئولان دولتی، مجلس و کارگزاران نظام	۳۹
۵	چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام	۳۷
۶	شورای عالی انقلاب فرهنگی / جهاد دانشگاهی / مرکز الگو / فرهنگستان علوم	۳۶
۷	استادان دانشگاه‌ها	۳۲
۸	نخبگان / شرکت‌های دانش‌بنیان	۲۹
۹	فرهنگیان و مسئولان آموزش و پرورش	۲۲
۱۰	موارد دیگر	۳۵
مجموع		۴۰۶

برای اطمینان از قلم نیفتادن مطالب مهم دیگر از کتاب‌های «منشور فرهنگی انقلاب اسلامی ۱: علم و فناوری»، «روشنای علم»، «شورای عالی انقلاب فرهنگی»، «منشور دانشگاه امام حسین (ع) در بیان و بنان ولایت» و «علمی برای تحول» نیز استفاده و مطالب مورد نیاز استخراج شد.

پس از جمع‌آوری آرا و نظر رهبران معظم انقلاب اسلامی در زمینهٔ دانشگاه مطلوب یا همان دانشگاه تراز انقلاب اسلامی، شناسایی مضمون‌های اولیه و شناسه‌گذاری آغاز شد. با توجه به حجم زیاد ۴۸۲ مطلب جمع‌آوری‌شده، در نهایت از ۳۴۴۶ مجموعه عبارت، ۴۶۳۵ مضمون اولیه (شناسه) استخراج شد. سپس مضمون‌های اولیه در پنج بُعد شامل «پیامدها»، «نتایج»، «خروجی‌ها»، «فرایندها» و «ورودی‌ها و زیرساخت‌ها» تقسیم‌بندی شد و پس از رفت و برگشت‌های فراوان در مراحل تحقیق در قالب ۳۳۳ مضمون سازمان‌دهنده (شاخص) ترکیب شد. طی فرایندی، این مضمون‌ها پس از دسته‌بندی در سطوح مختلف در نهایت در ۱۷ مضمون فراگیر (مؤلفه) طبقه‌بندی و الگو طراحی شد.

یکی از ویژگی‌های این الگو، امکان انطباق آن با الگوهای سیستمی مدیریت راهبردی و ارزیابی سازمانی مانند کارت امتیازی متوان،^۱ نقشه‌های راهبرد^۲ (کاپلان^۳ و نورتون،^۴ ۲۰۰۲) و الگوهای تعالی سازمانی (مانند الگوی سرآمدی سازمانی بنیاد کیفیت اروپا^۵) است که باعث آسان‌سازی فهم و اجرای آن خواهد شد. برای مثال «الگوی عناصر سازمانی»^۶ که الگویی عملیاتی و مشهور برای شناخت و ارزیابی زیرسیستم‌های سازمان است، بررسی می‌کند که سازمان از چه سرمایه‌ها و زیرساخت‌هایی باید به عنوان «ورودی» بهره‌گیرد؛ چه فرایندهایی را باید اجرا کند؛ چه «خروجی‌ها» و محصولات را برای مشتریان و ذی‌نفعان آماده، و به واسطه آن چه «نتایجی» را کسب کند و در نهایت باعث چه «پیامدها» بی در جامعه و محیط بیرونی بشود (کافمن^۷ و همکاران، ۲۰۰۳: ۶۴).

بنابراین گام‌های کلی طراحی الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی با روش تحلیل مضمون به شرح زیر بود:

- جمع‌آوری و یافتن متون مرتبط با موضوع؛
- تقلیل و کاهش متون با انتخاب جملات مرتبط؛
- یافتن و کدگذاری مضامین اولیه؛
- ترکیب مضامین اولیه برای رسیدن به مفاهیم فراگیرتر؛
- ترکیب مضامین فراگیر برای پاسخ به پرسش‌های تحقیق؛
- ترکیب نهایی و ساختن الگو.

یافته‌های پژوهش

با توجه به فراوانی اطلاعات جمع‌آوری شده و حجم فراوان عملیات شناسه‌گذاری، تحلیل، ترکیب و ساخت الگوی نهایی، ابتدا نمونه‌ای کوچک از تجزیه و تحلیل داده‌ها در جدول ۳ ارائه و سپس الگوی نهایی به اختصار تشریح خواهد شد.

1. Balanced Score Card
2. Strategic Maps
3. Kaplan
4. Norton
5. EFQM
6. Organizational Elements Model (OEM)
7. Kaufman

جدول ۳: نمونه چگونگی تجزیه و تحلیل داده‌ها

شماره	تاریخ	متن منتخب	مضمون اولیه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر		بُعد
					اصلی	فرعی	
۲۲۹	۱۳۸۲/۳/۲۳	عاملی که می‌تواند کشور شما را در مقابل هر افزون‌طلبی، هر انحصارطلبی، هر تجاوز، هر ماجراجویی و هر بحران‌سازی حفظ کند، استحکام ساخت داخلی نظام است.	استحکام ساخت داخلی	کارآمدی و استحکام ساخت داخلی نظام اسلامی	-	پیروزی انقلاب و استقرار نظام اسلامی	بیتامدها
۲۹۷	۱۳۸۴/۲/۱۹	آرمان‌گرایی جوان ایرانی ما عبارت است از ترسیم آینده‌ای با این خصوصیات. ... طبقه اشراف بر آن حاکمیت نداشته باشد.	حاکمیت نداشتن طبقه اشراف	مردمی، ساده‌زیست و غیراشرافی	-	تشکیل دولت اسلامی	بیتامدها
۲۳۰۷	۱۳۶۹/۵/۲۳	دانشگاه برای چیست؟ ... ملتی که علم ندارد، محکوم به عقب‌ماندگی و ذلت و بارکشی و بداخلاقی و دون و فرودستی در معادلات جهانی است.	فرودست نبودن در معادلات جهانی	تأثیرگذار در معادلات جهانی	-	ایجاد جامعه و کشور اسلامی	بیتامدها
۲۳۰۸	۱۳۷۵/۲/۲۹	شما دانشگاه‌های کشور را اسلامی کنید. ... همان سرچشمه مقدّسی که بعدها دیگران از آن تقدیر خواهند کرد و بشریت از آن منتفع خواهد شد، به وجود خواهد آمد.	بهره‌مندی بشریت	بهره‌دهی مادی و کمال معنوی بشر	-	تحقق امت و تمدن اسلامی	بیتامدها
۱۹۰۲	۱۳۵۷/۹/۳۰	دانشگاه برای تربیت انسان‌های کارآمد و متخصص است که بتوانند کشور را بسازند و اداره کنند.	ساخت و اداره کشور	توانمندی در اداره جامعه با الگوی اسلامی- بومی غیر غربی	-	توانمندی و تشخیص و حل مسائل انقلاب اسلامی	نتایج

شماره	تاریخ	متن منتخب	مضمون اولیه	مضمون فراگیر		بُعد
				مضمون سازمان دهنده	مضمون فرعی	
۵۵۷	۱۳۸۷/۰۹/۲۴	یقیناً روزی خواهد رسید که شما ببینید مرجعیت علمی یافتن دانشگاه‌های ایران و دانشمندان ایران چیز دور از دسترس نیست؛ خیلی نزدیک به شماست. شما جوان‌ها یقیناً این را خواهید دید؛ من تردیدی ندارم.	مرجعیت و تعیین‌کنندگی مرزهای علم و فناوری	-	اقتدار و مرجعیت فکری، علمی و فناوری	نتایج
۲۷۶	۱۳۷۹/۱۲/۰۹	باید محصول دانشگاه‌های ما، انقلابی مثبت، انقلابی فعال، انقلابی مسئول، انقلابی متعهد و امیدوار باشد.	انقلابی مثبت، فعال و مسئول	شایستگی‌های اخلاقی و رفتاری	دانش‌آموختگان و نخبگان	خروجی‌ها
۲۵۵۴	۱۳۸۰/۰۴/۲۷	باید درون‌زایی بر جریان و تولید علم در دانشگاه‌ها حاکم شود.	حاکم شدن درون‌زایی بر جریان و تولید علم	-	حکمت: منظومه فکر، علم و فناوری	خروجی‌ها
۴۰۴	۱۳۸۰/۰۸/۱۶	جوان باید در خود دانایی را به وجود بیاورد. دانایی، فقط علم آموختن نیست؛ دانایی به اندیشمندی هم ارتباط پیدا می‌کند.	توسعه دانایی و اندیشمندی	توسعه مهارت‌های استدلال، تفکر و اندیشه‌ورزی	تربیت علمی و مهارت‌افزایی	ورژیندها
۱۰۱۸	۱۳۸۱/۰۸/۲۱	بنده طرفدار این هستم که جوان‌ها در جریان مسائل سیاسی کشور قرار بگیرند و بتوانند تحلیل کنند. البته سیاست‌بازی و آلت دست این حزب و آن حزب شدن را بنده برای جوان نمی‌پسندم.	تحلیل سیاسی و تبدیل نشدن به آلت دست احزاب و سیاسی‌بازی و سیاسی‌کاری	تحرک سیاسی آگاهانه باتقوا، سلامت نفس و اعتدال بدون کار جناحی، سیاسی‌بازی و سیاسی‌کاری	آگاهی و احساس مسئولیت	قرآنی‌ها

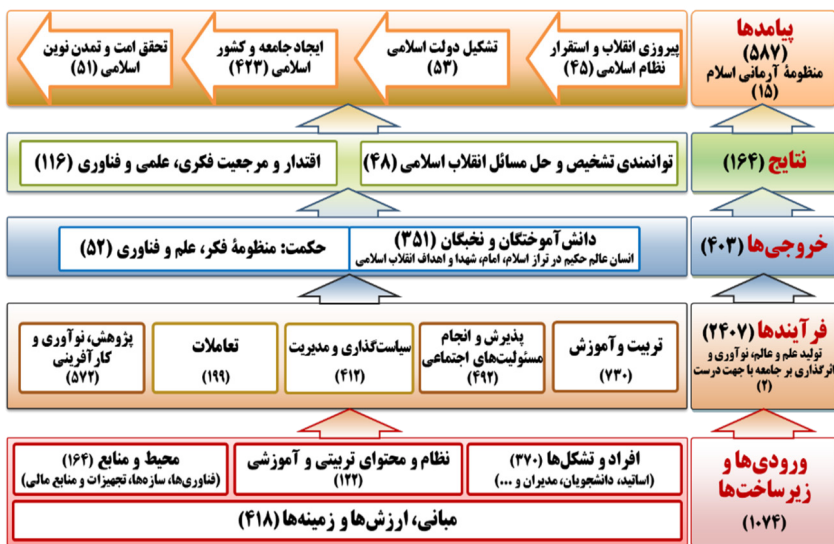
شماره	تاریخ	متن منتخب	مضمون اولیه	مضمون فراگیر		بُعد
				فرعی	اصلی	
۲۸۹	۱۳۸۴/۲/۱۹	بدون آرمان، نه می‌شود درست زندگی کرد و نه تلاش انسان، منضبط خواهد بود. باید آرمان و خط روشن و افق واضحی در مقابل وجود داشته باشد که به انسان جهت بدهد.	ترسیم آرمان	سیاست‌گذاری علم و فناوری	سیاست‌گذاری و مدیریت	فرآیندها
۵۲۹۱	۱۳۹۱/۱۲/۰۱	آن‌قدر که کشور ما از دانشگاه و فیضیه صدمه دیده است از جاهای دیگر ندیده است. باید هر دو اینها مهذب باشند. علمای اسلام و اساتید دانشگاه با هم پیوند داشته باشند، تفاهم داشته باشند که این دو محل را محل اسلامی کنند.	پیوند علمای اسلام و استادان دانشگاه	وحدت حوزه و دانشگاه	تعاملات	فرآیندها
۴۲۷	۱۳۸۵/۰۸/۱۸	این مسئله تأکید بر علوم پایه از جمله چیزهایی است که من بارها رویش تأکید کرده‌ام. هر کشوری به هر جا رسیده از علوم پایه رسیده است.	تأکید بر علوم پایه	تولید علم و فناوری	پژوهش، نوآوری و کارآفرینی	فرآیندها
۲۲۴۵	۱۳۸۲/۰۷/۳۰	حقیقت این است که متوسط سطح هوشی در کشور ما - طبق آنچه محاسبه کرده‌اند- از متوسط سطح هوشی در دنیا یا در بسیاری از کشورهای دنیا برتر است.	بالا بودن متوسط سطح هوشی کشور	هوش و استعداد برتر ایرانی	مبانی، ارزش‌ها و زمینه‌ها	ورودی‌ها و زیرساخت‌ها

شماره	تاریخ	متن منتخب	مضمون اولیه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر		بُعد
					فرعی	اصلی	
۷۶۷	۱۳۷۶/۱۱/۱۱	اجتماعات تان را - که به وجود می آورید- با افراد خردمند و عمیق و فاضل، زینت دهید.	ارتباط با افراد خردمند، عمیق و فاضل	تقویت ارتباطات و استفاده از انسان‌های امین و استادان مؤمن و ارزشی و عدم رابطه با عناصر نامطمئن	تشکل‌ها	افراد و تشکل‌ها	ورودی‌ها و زیرساخت‌ها
۵۳۳	۱۳۵۹/۰۲/۰۱	دانشگاه‌ها باید تغییر بنیانی کند و باید از نو ساخته بشود که جوانان ما را تربیت کنند به تربیت‌های اسلامی.	تغییر بنیانی دانشگاه	تحول بنیادین مبتنی بر هویت ملی و اسلامی	نظام تربیت و آموزش	نظام و محتوای تربیتی و آموزشی	ورودی‌ها و زیرساخت‌ها
۳۰۱۱	۱۳۹۱/۰۵/۲۲	مسئله برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری روی پژوهش و ... جزو دغدغه‌های ماست.	سرمایه‌گذاری برای پژوهش	بودجه تحقیقات و سرمایه‌گذاری برای پژوهش	منابع مالی	محیط و منابع	ورودی‌ها و زیرساخت‌ها

در نهایت الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی مطابق نمودار ۶ به دست آمد. شایان ذکر است اعداد داخل پرانتز در این نمودار و جدول‌های بعدی نشان‌دهنده تعداد تکرار مضمون‌ها (شناسه‌ها) در تدابیر و رهنمودهاست:

نمودار ۶: الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی سطح اول

همان‌طور که در نمودار ملاحظه می‌شود، الگوی مستخرج از بیانات و دیدگاه‌های رهبران معظم انقلاب اسلامی پنج بُعد دارد: اولین بُعد شامل پیامدهای مورد انتظار از این دانشگاه است؛ به عبارت دیگر از دانشگاه تراز انقلاب اسلامی چه تأثیرهای بلندمدت و نسبتاً ماندگاری بر کشور و حتی دنیا متصور است. بُعد دوم، نتایج است؛ یعنی ماحصل فعالیت‌های دانشگاه چه باید باشد تا در بلندمدت آن آثار و پیامدها را بتوان از آن انتظار داشت. بُعد سوم، خروجی‌ها یعنی دستاورد مستقیم مورد انتظار از دانشگاه است. بُعد چهارم فرایندهاست؛ یعنی آن مجموعه اقدام‌هایی که دانشگاه لازم است انجام دهد تا به نتایج و خروجی‌ها ختم شود و در نهایت برای این فرایندها در بُعد پنجم، چه ورودی‌ها و زیرساخت‌هایی (چه از لحاظ مادی و فیزیکی و چه از لحاظ غیرمادی و معنوی) باید آماده و فراهم باشد. در ادامه، الگو براساس ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مستخرج از بیانات رهبران معظم انقلاب اسلامی تشریح می‌شود.

۱. بُعد پیامدها

قاعدتاً نتایج دانشگاه تراز انقلاب اسلامی تحقق اهداف این انقلاب و به عبارتی ایجاد منظومه آرمانی اسلام است. امام خامنه‌ای (دام ظلّه) در یکی از دیدارهای خود با دانشجویان در ماه مبارک رمضان (۱۳۹۲/۰۵/۰۶) به این موضوع اشاره کردند. ایشان در چندین نوبت نیز مراحل تحقق اهداف انقلاب را تشریح کرده‌اند (از جمله ۱۳۷۰/۱۱/۱۴، ۱۳۷۹/۰۹/۱۲، ۱۳۸۰/۰۹/۲۱، ۱۳۸۳/۰۸/۰۶، ۱۳۸۷/۰۷/۰۷ و ۱۳۹۰/۰۷/۲۴). مطابق بیانات معظم له، اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی را می‌توان به چند مرحله تقسیم کرد: ۱. پیروزی انقلاب و استقرار نظام اسلامی؛ ۲. تشکیل دولت اسلامی؛ ۳. ایجاد جامعه و کشور اسلامی؛ ۴. تحقق امت و تمدن نوین اسلامی در دنیا که شاخص‌های هر کدام در جدول ۴ جمع‌بندی و ارائه شده است.

جدول ۴: بُعد «پیامدها» در الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی

پیامدها (۵۸۷)	
منظومه آرمانی اسلام (۱۵)	
الف) پیروزی انقلاب و استقرار نظام اسلامی (۴۵)	ب) تشکیل دولت اسلامی (۵۳)
سرنوینی حاکمیت طاغوت و قطع دست اجانب (۱۳) حفظ ارکان حکومت و تصمیم‌گیری نظام مردم‌سالاری دینی (۲۱) حفظ هویت واقعی نظام اسلامی (۴) ارتقای کارآمدی و استحکام ساخت داخلی نظام اسلامی (۷)	عدالت‌محور و ضد فقر، فساد، ظلم، تبعیض و ویژه‌خواری (۱۲) عامل به اسلام، رعایت‌کننده تقوا و اخلاق (۱۰) انقلابی و ضد ظلم و استکبار (۵) مردمی و خدمتگزار (۵) ساده‌زیست و غیراشرافی (۴) خردگرا، عقلانی و گسترنده دانایی و آزاداندیشی (۴) جهادگر، پرکار و دلسوز (۴) فارغ از دروغ، ریا، ظاهرسازی و انحراف (۳) مسئولیت‌پذیر، پاسخگو و دارای وجدان کاری (۲) حافظ هویت و منافع ملی (۲) دارای کار جمعی متوازن و هماهنگ (۱)
ج) ایجاد جامعه و کشور اسلامی (۴۲۳)	د) تحقق امت و تمدن نوین اسلامی (۵۱)
با هویت، استقلال و اقتدار ملی همه‌جانبه و شرافتمندانه (۱۲۲) دارای پیشرفت مستمر و عادلانه مادی و معنوی (۹۹) معنوی، دین‌دار آگاه و تسلیم احکام الهی (۳۴) ارائه‌کننده الگوی عملیاتی برای جهان اسلام و بشریت (۳۲) برخوردار از آزادی، امنیت، آرامش، رفاه و سلامت (۳۰) دارای فرهنگ، اخلاق و سبک زندگی اسلامی (۲۲) با اقتصاد مقاوم، دانش‌بنیان، ثروت‌آفرین و ثروتمند (۲۱) پر نشاط و امیدوار به آینده روشن (۱۹) نهادینه بودن روح تلاش، وجدان کاری و قانون‌مداری (۱۱) سطح بالای آگاهی و معرفت عمومی (۱۱) دارای وحدت کلمه و اتحاد ملی و اسلامی (۱۱) مقاوم در برابر فساد داخلی و دشمن بیرونی (۴) تأثیرگذار در معادلات جهانی (۴) دارای خواص بصیر و اندیشمند (۱)	

۲. بُعد نتایج

رسیدن به این پیامدها مستلزم تحقق نتایجی است که می‌توان آنها را در دو مفهوم خلاصه کرد: ۱. توانمندی تشخیص و حل مسائل انقلاب اسلامی؛ ۲. اقتدار و مرجعیت فکری، علمی و فناوری. ساخت کشور و انجام دادن کارهای مختلف جامعه اسلامی نیازمند توانمندی‌های تخصصی و حرفه‌ای است که دانشگاه متصدی بخش‌های مهمی از آن است و با تربیت نیروی انسانی متعهد و ارائه راهکارهای علمی، آن را پیگیری می‌کند. در نگاه امام خمینی (ره)، اسلام با تخصص و علمی که در خدمت ملت و مصالح مسلمین باشد، موافقت کامل دارد (امام خمینی، ۱۳۶۰/۰۳/۰۴، صحیفه، ۱۴: ۳۵۷)؛ لذا نتیجه و حاصل کار دانشگاه تراز انقلاب اسلامی باید برای انقلاب سودمند باشد و باعث تقویت نظام اسلامی شود.

فعالیت‌های دانشگاه باید به کسب نتایج و دستاوردهایی در زمینه اندیشه و دانش نیز ختم شود و کسب مرجعیت فکری، علمی و فناوری را به دنبال داشته باشد. مقام معظم رهبری مرجعیت یافتن دانشگاه‌ها و دانشمندان ایران را کاملاً امکان‌پذیر می‌دانند و به جوانان نوید دیدن چنین روزی را می‌دهند (خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۰۹/۲۴). لازمه حرکت در این مسیر، پیشرفت پرشتاب و سرآمدی در علم و فناوری همراه با معنویت، عدالت، صلح و اخلاق است. از میان بیانات امامین انقلاب اسلامی، ۱۶۲ قطعه را می‌توان یافت که به گونه‌ای به این نتایج اشاره کرده‌اند که ویژگی‌های آنها را می‌توان در جدول ۵ ملاحظه کرد.

جدول ۵: بُعد «نتایج» در الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی

نتایج (۱۶۲)	
مرجعیت فکری، علمی و فناوری (۱۲۳)	توانمندی تشخیص و حل مسائل انقلاب اسلامی (۳۹)
پیشرفت پرشتاب و سرآمدی علمی با معنویت، عدالت، صلح و اخلاق (۶۴)	کارآمدی و مفید بودن برای کشور، انقلاب و اسلام (۲۶)
مرجعیت و نقش‌آفرینی در تعیین مرزهای علم و فناوری (۲۳)	توانمندی در اداره جامعه با الگوی اسلامی- بومی غیرغربی (۱۳)
خودکفایی علمی و شکستن انحصار علم و فناوری غرب (۱۱)	
مرجعیت زبان فارسی به عنوان زبان علم (۱۰)	
صعود رتبه و سرعت زیاد رشد علمی (۹)	
گسترش آموزش عالی و تقویت توان علمی کشور (۵)	
پیشرفت اندیشه سیاسی و روشن‌بینی دینی (۱)	

۳. بُعد نتایج

کسب نتایج و پیامدهای پیش گفته مستلزم خروجی‌هایی است که مستقیماً از حرکت و فعالیت دانشگاه ناشی می‌شود. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) رکن اساسی دانشگاه را دانش می‌داند و کارکرد آن را تولید علم و عالم در جهت درست یعنی کمال انسان بیان می‌دارند (خامنه‌ای، ۱۳۹۶/۰۳/۱۷). به طور کلی خروجی‌های هر دانشگاهی را می‌توان شامل دو دسته متمایز دانست: ۱. دانش‌آموختگان و نخبگان؛ ۲. حکمت، منظومه فکر، علم و فناوری. هرکدام از این موارد باید دارای ویژگی‌های باشند که در کلام رهبران معظم انقلاب اسلامی بارها به آنها اشاره شده است.

الف) دانش‌آموختگان و نخبگان

به طور کلی دانش‌آموخته دانشگاه در حالت مطلوب باید انسانی عالم و حکیم در تراز اسلام، امام و شهدا و اهداف انقلاب اسلامی باشد که از لحاظ روحی، جسمی، فکری، علمی و ایمانی توانمند باشد و برای امتحان‌های دشوار آمادگی داشته باشد. چنین انسانی در قلب الگوی اسلامی پیشرفت قرار می‌گیرد و موتور محرک دولت و جامعه اسلامی خواهد شد (فاتح‌راد و نقوی، ۱۳۹۳: ۵۳).

این مضمون حاصل جمع‌بندی ۴۳ قطعه از کلام رهبران معظم انقلاب اسلامی است که در اینجا فقط به بخش کوچکی از آنها اشاره می‌شود. حضرت امام (ره) ضمن تأکید بر اولویت برنامه‌های اخلاقی و تهذیب از حوزه و دانشگاه می‌خواهد تا امثال مرحوم شهید مطهری را به جامعه تقدیم کنند (۱۳۵۹/۱۲/۰۱، صحیفه، ج ۱۴: ۱۶۸). امام خامنه‌ای (دام‌ظله) نیز توقع خود را از خروجی دانشگاه‌ها انسان‌های تراز اسلامی، انقلاب و امام (ره) و امثال شهیدان چمران و شهریاری اعلام کرده‌اند (رک: ۱۳۸۳/۹/۸، ۱۳۸۹/۴/۲ و ۱۳۹۴/۴/۲۰). معظم له همچنین نیرومندان روحی، معنوی، فکری و ایمانی را نشان‌دهندگان راه بشریت می‌داند و از دانشجویان می‌خواهد خود را این‌گونه بسازند (۱۳۷۷/۰۲/۲۴). علاوه بر این عبارات نسبتاً کلی در ۳۰۸ مرتبه، ویژگی‌های جزئی‌تر نیز مورد اشاره قرار گرفته است. این ویژگی‌ها را می‌توان به چهار نوع شایستگی شامل (۱) فکری و اعتقادی؛ (۲) اخلاقی و رفتاری؛ (۳) علمی و تخصصی؛ (۴) عملی و حرفه‌ای تقسیم کرد که شاخص‌های هرکدام در جدول ۶ مشاهده می‌شود.

جدول ۶: مؤلفه «دانش آموختگان و نخبگان» از بُعد «خروجی‌ها»

دانش آموختگان و نخبگان (۳۵۱)	
انسان عالم حکیم در تراز اسلام، امام، شهدا و اهداف انقلاب اسلامی (۲۶)	
مستقل و توانمند از لحاظ روحی، جسمی، فکری، علمی و ایمانی و آماده برای امتحان‌های دشوار (۱۷)	
شایستگی‌های فکری و اعتقادی (۱۴۳)	شایستگی‌های اخلاقی و رفتاری (۱۱۴)
مؤمن آگاه، مستحکم و روشنفکر با بصیرت دینی و انقلابی (۴۶) متدین، مهذب، متوکل به خدا و مانوس با قرآن و عترت (۴۲) وفادار، دلسوز و غیور نسبت به انقلاب، دین و کشور (۳۴) غیرغرب‌زده و ضد استعمار (۱۱) خردمند، عاقل و اهل فکر و تحلیل (۱۰)	انقلابی مثبت، پیشگام، اهل اقدام و فداکاری (۱۹) شجاع، ظلم‌ناپذیر، خطرپذیر و دارای اعتماد به نفس (۱۹) با اراده، انگیزه، نشاط و امید به آینده (۱۸) امین و حساس به حلال و حرام (۸) دارای اخلاق نیک انسانی و اسلامی (۱۰) بلندهمت، هدف‌دار و متوجه افق‌های دور (۸) صبور، مقاوم، بردبار و حلیم (۷) شریف، خیرخواه، اهل انصاف و اغماض (۶) منضبط و اهل وجدان کاری (۶) متواضع و مردمی (۳) خوش‌خو، مؤدب و مهربان (۳) پاکدامن و پای‌بند به تعلقات خانوادگی (۲) قانع، کم‌هزینه و پرفایده (۲) اهل کار جمعی (۳)
شایستگی‌های علمی و تخصصی (۳۵)	
عالم متخصص باسواد (۱۷) دارای ابتکار، خلاقیت و نوآوری (۹) محقق، مؤلف و استاد (۷) صاحب‌نظر و نظریه‌پرداز (۲)	
شایستگی‌های عملی و حرفه‌ای (۱۶)	
توانمند در مدیریت، تصمیم‌گیری و اداره کشور (۹) کاربلد و کاردان (۵) طراح و برنامه‌ریز (۲)	

ب) حکمت، منظومه فکر، علم و فناوری

تغذیه فکری، علمی و فناوری جامعه بر عهده دانشگاه است. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) نیز هدف از تحقیق و آموزش در دانشگاه را تولید علم و نوآوری علمی می‌داند (۱۳۸۲/۸/۸). ایشان پیشرفت علم را نیز محصول فکر و حاصل آن را فناوری اعلام می‌کنند (۱۳۸۹/۰۹/۱۰). اجزا و ویژگی‌های «حکمت، منظومه فکر، علم و فناوری» قابل حصول در ۵۳ مورد از بیانات ملاحظه شد که ویژگی‌های آنها به شرح جدول ۷ است.

جدول ۷: مؤلفه «حکمت؛ منظومه فکر، علم و فناوری» از بُعد «خروجی‌ها»

حکمت، منظومه فکر، علم و فناوری (۵۳)	
کتاب‌های درسی مرجع (۱) رشته‌های علمی و تحقیقی جدید (۱) علم جامع مادیت و معنویت (۱)	علم و فناوری نافع جدید درون‌زا در خدمت انقلاب اسلامی (۳۸) علوم انسانی با جهان‌بینی اسلامی (۵) مقالات استنادی و فرآورده‌های علمی ناظر به نیاز کشور (۵) الگو و منظومه‌های فکری و عملی- بومی اسلامی (۲)

۴. بعد فرایندها

برای دستیابی به خروجی‌ها و این نتایج، اقدام‌ها و فرایندهایی در حوزه‌های مختلف ضروری است. کارکردهای اصلی نظام دانشگاهی تولید، انتقال و انتشار علم است (مردانی، ۱۳۹۲: ۵). فرایندهای شناسایی شده در کلام رهبران معظم انقلاب اسلامی، که با کارکردهای اصلی دانشگاه‌ها نیز متناسب است، شامل پنج فرایند کلان تربیت و آموزش؛ پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی؛ سیاست‌گذاری و مدیریت؛ تعامل‌ها؛ پژوهش، نوآوری و کارآفرینی می‌شود. از این فرایندها سه فرایند «تربیت و آموزش»، «پژوهش، نوآوری و کارآفرینی» و «پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی»، اصلی است و فرایندهای «سیاست‌گذاری و مدیریت» و «تعامل‌ها»، جنبه پشتیبانی و مدیریتی دارد. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) در یکی از سخنان خود (۱۳۹۶/۰۳/۱۷)، فرایندهای اصلی دانشگاه را با عنوان سه جنبه مهم دانشگاه شامل «تولید علم و عالم»، «نوآوری» و «اثرگذاری بر محیط جامعه با کارهای فرهنگی و سیاسی» برمی‌شمرند و تشریح می‌کنند. در مجموع پس از بررسی جامع کلام رهبران معظم انقلاب اسلامی، شاخص‌های اصلی فرایندهای دانشگاه تراز را در می‌توان به این شرح دسته‌بندی کرد:

الف) تربیت و آموزش

اولین و اصلی‌ترین کارکرد هر دانشگاهی، اجرای فرایند تربیت و آموزش است که فلسفه وجودی آن را شکل می‌دهد. این اهمیت در کلام رهبران معظم انقلاب اسلامی نیز منعکس شده است به گونه‌ای که ۷۳۰ مرتبه بدان اشاره کرده‌اند. به طور کلی نقطه اصلی تمایز فرایند

«تربیت و آموزش» دانشگاه تراز انقلاب اسلامی را می‌توان «تلفیق و تقارن توسعه علم و حکمت، فراگیری دانش، ایمان، بصیرت و اخلاق» دانست که در ۴۷ قطعه از بیانات رهبران انقلاب به آن اشاره شده است. امام خمینی (ره) دانشگاه را مرکز تربیت می‌داند و تأکید می‌کند که علاوه بر کسب دانش، تربیت نیز ضروری است (۱۳۵۸/۱۰/۱۴، صحیفه، ج ۱۲: ۱۹). امام خامنه‌ای (دام ظلّه) نیز به جوانان توصیه می‌فرماید که تحصیل علم را با آگاهی، روشن‌بینی و روشنفکری از یک سو و ایمان از سوی دیگر، هماهنگ کنند. ایشان ضمن تشریح این موضوع بیان می‌کنند که برای ساختن نظام اسلامی، سه عنصر علم، روشنفکری و ایمان باید در کنار هم باشند (۱۳۷۴/۰۷/۲۶). معظم له تحصیل و آموختن را شامل دو بخش علم و حکمت می‌داند و حکمت را بالاتر از علم معمولی و جامع اخلاق، تیزبینی، ژرف‌نگری، معنویت و ارتباط با خدا معرفی می‌کند (۱۳۷۷/۰۲/۲۴). از نگاه ایشان، مشکل امروز دنیا جدایی علم از «ایمان، معنویت و اخلاق» است که تعیین‌کننده جهت علم هستند (۱۳۸۴/۱۰/۲۹). ویژگی‌های «تربیت و آموزش» در پنج زیرفرایند با شاخص‌های مندرج در جدول ۸ است.

جدول ۸: مؤلفه «تربیت و آموزش» از بُعد «فرایندها»

تربیت و آموزش (۷۳۰)		
تلفیق و تقارن توسعه علم و حکمت، فراگیری دانش، ایمان، بصیرت و اخلاق (۴۷)		
تربیت سیاسی (۱۱۴)	تربیت دینی و معنوی (۲۱۶)	
بصیرت‌افزایی (۵۱) تقویت و تعمیق روحیه و تفکر انقلابی (۲۷) ایجاد و مدیریت کرسی‌های آزاد فکری (۱۱) شناخت دشمن و مناسبات نظام سلطه (۱۱) شناخت ریشه‌ها و اهداف انقلاب اسلامی (۹) مطالعه تاریخ معاصر و تاریخچه علم و روشنفکری (۴)	تعمیق معرفت، ایمان، تعهد، تعبد دینی و نگاه توحیدی (۶۲) ترویج خودسازی معنوی و انس با خدا (۹۹) تعظیم شعایر و برگزاری آگاهانه و هوشمندانه مراسم دینی (۲۴) ایجاد آشنایی و انس با قرآن، نهج‌البلاغه و صحیفه سجادیه (۱۶) هدایت‌گری مرشدانه علما و استادان برجسته معارف و اخلاق (۱۵)	
هویت‌بخشی و ایجاد انگیزه (۸۶)	تربیت علمی و مهارت‌افزایی (۱۳۹)	تربیت فرهنگی (۱۲۸)

<p>تقویت خودباوری و شجاعت (۳۴)</p> <p>برانگیختن حس افتخار اعتماد به نفس ملی و اسلامی (۲۸)</p> <p>افزایش نشاط و امید به آینده و انقلاب اسلامی (۱۸)</p> <p>گسترش روحیه کنجکاوی، مطالبه‌گری و پیگیری همراه با عقلانیت و انصاف (۶)</p>	<p>جدیدیت در خودسازی علمی (۵۲)</p> <p>ارتقای روحیه پارسایی علاقه به علم (۳۳)</p> <p>توسعه مهارت‌های تفکر و تحقیق (۱۰)</p> <p>ترویج ابتکار، نوآوری و کارآفرینی (۱۲)</p> <p>فراگرفتن فنون اداره جامعه و زندگی (۱۹)</p> <p>ایجاد ارتباط دانشجو با کار و صنعت (۵)</p> <p>آموختن و آزمون در میدان عمل (۳)</p> <p>یادگیری مادام‌العمر و مستمر (۲)</p> <p>برگزاری اردوها و کارگاه‌های آموزشی (۱)</p>	<p>مصونیت‌بخشی برابر فرهنگ غربی (۲۲)</p> <p>ترویج اخلاق و سبک زندگی اسلامی (۲۴)</p> <p>اجرای برنامه‌های فرهنگی سالم (۱۹)</p> <p>تقویت روح تلاش و مسئولیت‌پذیری (۶)</p> <p>برنامه‌ریزی و مدیریت فرهنگی (۹)</p> <p>گسترش فرهنگ انقلاب و دفاع مقدس (۱۲)</p> <p>اهتمام به ورزش و تربیت بدنی (۱۰)</p> <p>برگزاری اردوهای جهادی و راهیان نور (۶)</p> <p>تزریق فرهنگ کار جمعی (۶)</p> <p>معرفی و ارائه الگوهای شایسته (۵)</p> <p>رواج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی (۳)</p>
--	---	---

ب) پژوهش، نوآوری و کارآفرینی

پژوهش، نوآوری و کارآفرینی یکی از فرایندهای اصلی نظام‌های دانشگاهی است که به شدت مورد توجه رهبران معظم انقلاب اسلامی قرار دارد و ایشان دست‌کم در ۵۷۳ تدبیر مختلف به آن پرداخته‌اند. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) جهاد علمی را از بزرگ‌ترین فرایض و از توصیه‌های حضرت امام خمینی (ره) می‌دانند (۱۳۷۸/۰۷/۰۶) و به دانشگاهیان توصیه می‌کنند با فکر، کار و تلاش از مرزهای دانش روز عبور کنند (۱۳۸۳/۰۴/۱۷). ایشان به صراحت اعلام می‌کنند که «شما مأمور به پژوهش‌اید» و مسئولان کشور موظف‌اند بر اساس نتایج کارهای پژوهشی نسبت به برنامه‌ریزی برای کشور اقدام کنند (۱۳۸۴/۱۰/۲۹). نوآوری و نظریه‌سازی و پرهمیز از الگوگیری بی‌قید و شرط از نظریه‌پردازان غربی از توصیه‌های مؤکد معظم له به دانشگاهیان است (۱۳۸۷/۰۲/۱۴). مجموع ویژگی‌های مستخرج از بیانات رهبران معظم انقلاب اسلامی در شش بخش با شاخص‌های مشخص شده در جدول ۹ بیان شده است.

جدول ۹: مؤلفه «پژوهش، نوآوری و کارآفرینی» از بُعد «فرایندها»

پژوهش، نوآوری و کارآفرینی (۵۷۳)		
اصول کلی و روش‌های پژوهش (۱۱۹)	اندیشه‌ورزی و تولید فکر (۱۱۲)	تولید علم و فناوری (۱۴۵)
<p>فراگیری تجربه متراکم بشری بدون تأثیر منفی و شاگرد باقی نماندن (۳۶) آزاداندیشی و پرهیز از ترجمه‌گرایی، تقلید و تعبد فکری و علمی (۳۰) نوآوری منطقی، منضبط و خردمندانه (۳۶) دیدن ماورای طبیعت و مهار علوم به توحید و معنویت (۹) ترویج و تشویق نوآوری و نظریه‌پردازی (۴) اندیشه‌ورزی و تحقیق جمعی (۵) اجتهاد و استنباط (۱)</p>	<p>اندیشه‌ورزی در مقولات زیربنایی و کلامی انقلاب و اداره نظام اسلامی (۴۱) تحول در علوم انسانی بر مبنای اندیشه ناب اسلامی - ایرانی (۴۳) برگزاری کرسی‌های نقد و نظریه‌پردازی (۱۵) رصد دائمی جریان‌های فکری و علمی (۶) منظومه‌سازی فکری و عملی (۴) پرهیز از مباحث صرفاً ذهنی و فارغ از واقعیات (۲) پرداختن به مسئله زن (۱)</p>	<p>اکتشاف و جوشش علمی (۱۵) یافتن راه‌های میان‌بر و مرزشکنی علمی (۳۳) جنبش نرم‌افزاری و جهشی علمی (۵۱) پژوهش‌های هدفمند و کاربردی (۳۲) اهمیت دادن به علوم پایه و تحقیقات بنیادی و توسعه‌ای (۱۴)</p>
<p>جهاد فکری و علمی (۱۳۷)</p>	<p>انتشار فکر و علم (۱۸)</p>	<p>حمایت از کارآفرینی دانش‌بنیان (۴۲)</p>

پژوهش، نوآوری و کارآفرینی (۵۷۳)		
اصول کلی و روش‌های پژوهش (۱۱۹)	اندیشه‌ورزی و تولید فکر (۱۱۲)	تولید علم و فناوری (۱۴۵)
فریضه دانستن جهاد فکری و علمی (۸) تلاش جدی منظم و هدفدار (۳۷) رویارویی با موانع داخلی و دشمنان (۲۴) خطرپذیری، جرأت نوآوری (۲۱) داشتن روحیه بسیجی، جهادی و انقلابی (۱۵) عشق به کار علمی همراه با پارسایی (۱۵) به‌کارگیری همه استعدادها (۶) توکل به خدا و استمداد از پروردگار (۱۱)	ترویج سخاوت علمی (۴) برگزاری سمینارهای علمی مفید (۴) اعتباربخشی صحیح به مقالات علمی (۳) انتشار فرآورده‌های علمی به زبان فارسی (۲) انتشار نشریات غنی همراه با نوآوری (۲) حمایت از مالکیت فکری و معنوی (۲) تبدیل محتوای علمی به کتاب‌های درسی (۱)	مشارکت در تکمیل چرخه فکر تا بازار (۱۴) حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان (۱۵) کمک به تجاری‌سازی و ترویج محصولات دانش‌بنیان (۸) پشتیبانی از پارک‌های علم و فناوری (۵)

ج) پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی

کارکرد دیگر دانشگاه، پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی در ابعاد مختلف فرهنگی، سیاسی و خدمت‌رسانی است که می‌تواند تأثیرهای عمیق و بلندمدت در جامعه بگذارد و علاوه بر این در رشد شخصیت اجتماعی و فکری دانشجویان، استادان و کارکنان مؤثر است. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) با تأکید بر لزوم تحلیل درست جریان‌های سیاسی دنیا در دانشگاه، کسانی را که به دنبال غیرسیاسی کردن دانشگاه هستند به شدت مورد نکوهش قرار می‌دهند و لعنت می‌کنند (۱۳۷۲/۰۸/۱۲). توقع ایشان از دانشجویان این است که احساس مسئولیت انسانی، ملی، دینی، اجتماعی و بین‌المللی کنند (۱۳۹۶/۰۳/۱۷) و بر محیط اثر بگذارند و حرکت جوانانه مؤمنانه را در کشور تقویت کنند (۱۳۸۲/۰۶/۱۳). ۴۹۲ فقره از بیانات رهبران معظم انقلاب، که به فرایند «پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی» اشاره دارد، شناسایی شد که می‌توان آنها را به پنج زیرفرایند با شاخص‌های مندرج در جدول ۱۰ تقسیم کرد.

جدول ۱۰: مؤلفه «پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی» از بُعد «فرایندها»

پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی (۴۹۲)	
تبیین و روشنگری (۸۹)	آگاهی و احساس مسئولیت (۱۴۱)
<p>به چالش کشیدن نظام سلطه و تحقق جهاد کبیر (۲۳) حمایت صریح از جبهه حق و هویت حقیقی نظام اسلامی (۱۴) مقابله با نفوذ فکری استعمار و جریان‌های انحرافی (۱۱) آشکار کردن نقاط قوت نظام اسلامی در اندیشه و عمل (۱۳) اعلام مواضع انقلابی مستدل و بهنگام (۱۰) بصیرت‌افزایی و تبیین مبانی فکری انقلاب اسلامی (۹) استفاده از مخاطب واقعی، شیوه‌های هنری و فضای مجازی (۹)</p>	<p>حساسیت جدی نسبت به مسائل انقلاب در کشور و جهان (۴۰) تحرك سیاسی آگاهانه با تقوا بدون سیاسی‌کاری (۴۳) اتحاد و انسجام در راه حق و پرهیز از ایجاد اختلاف (۲۰) تحلیل و کار فکری عمیق و هدفمند (۱۵) شناخت عمیق دشمن و بازی نکردن در میدان او (۱۵) کمک به کارآمدی نظام اسلامی با حفظ هویت مستقل دانشگاهی (۵) نگاه امیدوارانه و احساس سرفرازی به خاطر انقلاب (۳)</p>
حضور در میدان عمل (۷۷)	مطالبه و پرسش‌گری (۷۵)
<p>نقش‌آفرینی فعال و مدبرانه در صحنه‌ها (۴۴) فعالیت مؤثر در میدان جنگ نرم (۱۱) برگزاری و گسترش اردوهای جهادی (۵) داشتن روحیه سازندگی و خدمتگزاری (۶) ارتباط نزدیک با قشرهای جامعه (۵) برگزاری اجتماعات دانشجویی قانونی (۴) شجاعت در اقدام، پذیرش خطا و اصلاح (۱) حضور در مراسم انقلابی (۱)</p>	<p>آرمان‌گرایی بدون افراط و تفریط (۲۷) عدالت‌خواهی (۱۸) نظارت مستمر، انتقاد منطقی و اخلاقی (۱۵) جلسات صریح و صمیمی با مسئولان (۶) آزادی‌خواهی و ضدیت با استبداد (۳) امر به معروف و نهی از منکر (۵) مأیوس نشدن از مطالبه‌گری (۱)</p>
	گفتمان‌سازی و ارائه الگو (۱۱۰)
	<p>تقویت گفتمان‌های اصلی انقلاب (۳۳) ترویج اخلاق و سبک زندگی اسلامی (۲۷) اثرگذاری محیطی و جهت‌دهی جامعه (۱۹) تعمیق و گسترش ایمان آگاهانه (۱۵) زنده نگهداشتن فرهنگ جهاد و شهادت (۸) تصمیم‌سازی از طریق گفتمان‌سازی (۶) ترویج زبان فارسی (۲)</p>

د) سیاست‌گذاری و مدیریت

به کارگیری سرمایه‌ها و زیرساخت‌ها و اجرای فرایندها برای تحقق نتایج مطلوب، بدون سیاست‌گذاری و مدیریت صحیح امکان‌پذیر نیست. در این زمینه امام‌خامنه‌ای (دام‌ظله) بر رعایت موازین اسلامی مدیریت در دانشگاه تأکید می‌کنند و این موضوع را بر همه حرکت‌های علمی و فرهنگی تأثیرگذار مقدم و باعث جلوگیری از خطا و اشتباه در سایر فرایندهای دانشگاه می‌دانند (۱۳۸۲/۰۲/۲۲). از نگاه ایشان «مدیریت» امری جدی است که بدون آن و با پراکنده‌کاری و بی‌نظمی هیچ کاری در دنیا سامان نمی‌گیرد و امکانات، استعدادها، تحقیق، نیروی انسانی و فکری معوق و معطل خواهد ماند (۱۳۷۹/۰۷/۱۵). با نبود «مدیریت و هدایت صحیح، دقیق و حساب‌شده»، تضمینی برای جهت‌گیری انقلابی و حرکت اسلامی دانشگاه وجود نخواهد داشت (۱۳۷۵/۰۹/۲۰). معظم له پیشرفت کاروان علم و تحقیق در کشور را منوط به «مدیریت» شامل «نظارت، اشراف، برنامه‌ریزی، جهت‌دهی و هدف معین کردن» اعلام کرده و بر لزوم تعیین راهبردهای تحقیقاتی و آموزشی تأکید می‌کنند (۱۳۸۳/۰۹/۲۶). دست‌کم در ۴۱۲ قطعه از سخنان رهبران معظم انقلاب به اهمیت و ویژگی‌های «سیاست‌گذاری و مدیریت» اشاره شده است که می‌توان آنها را در پنج بخش با شاخص‌های جدول ۱۱ ارائه کرد.

جدول ۱۱: مؤلفه «سیاست‌گذاری و مدیریت» از بُعد «فرایندها»

سیاست‌گذاری و مدیریت (۴۱۲)		
سیاست‌گذاری علم و فناوری (۶۸)	اصول کلی مدیریت (۶۳)	طراحی و برنامه‌ریزی (۴۰)
ترسیم تصویر مطلوب آینده (۱۰) طراحی نقشه جامع پیشرفت علم و فناوری (۳۶) ایجاد نظام و منظومه جامع علم و نوآوری (۲۲)	نگاه کلان، آرمانی همراه با واقع‌بینی (۲۹) نگاه مثبت و امیدوارانه (۹) تعیین ساختار و نظام مدیریتی (۹) ثبات مدیریت و تداوم حرکت (۶) تقویت ساخت درونی و تحول درون‌زا (۴) اجرای اصلاحات بر مبنای اصول (۳) مدیریت دانش و اطلاعات (۲) همکاری، هم‌افزایی و همدلی واحدها (۱)	تدوین برنامه راهبردی و عملیاتی (۲۳) شناسایی سوابق، پیش‌نیازها و الزام‌ها (۹) تعیین شاخص‌های بومی عملکرد (۶) تهیه پیوست فرهنگی برای برنامه‌ها (۱) تکمیل و به‌روزرسانی برنامه‌ها (۱)
اجراء، پایش و بهبود (۷۳)	مدیریت تحول و پیشرفت (۱۱۷)	مدیریت جهادی و انقلابی (۵۰)

<p>رعایت تقوا و اعتماد به وعده‌های الهی (۹) تقویت جریان و عناصر مؤمن انقلابی (۱۸) همت بلند و ایستادگی بر موضع حق (۷) عقلانیت و مصلحت‌اندیشی درست (۵) مسئولیت‌پذیری دلسوزانه و نتیجه‌مدار (۴) پرکاری و پرهیز از تنبلی (۳) شناخت دشمن و مقابله با چالش‌ها (۳) دوری از فضاهای سیاسی (۱)</p>	<p>انجام برنامه‌ریزی تحول برای تشکیل دانشگاه اسلامی به معنای عمیق و همه‌جانبه (۱۵) درک اهمیت نقش و جایگاه دانشگاه (۱۱) درک عقب‌ماندگی و فاصله تا مطلوب (۱۸) عزم و جرأت بر تحول رو به پیشرفت (۱۳) مدیریت منسجم همراه با گفت‌وگو (۱۸) پیشرفت مستمر، بدون انحراف و شتاب‌زدگی (۴۲)</p>	<p>اقدام و عمل مطابق برنامه (۱۸) نظام رصد، پیگیری و اشراف (۲۸) بهبود مستمر بهره‌وری و کیفیت (۲۰) ارائه گزارش و اطلاع‌رسانی (۶) ایجاد شوق و انگیزه لازم برای اجرا (۱)</p>
--	--	--

۵. تعامل‌ها

دانشگاه به عنوان بخشی از جامعه برای حفظ رشد و پویایی خود و اثربخشی مثبت در اجتماع نیازمند برقراری تعامل‌های هم‌افزا با بخش‌های دیگر است. ارتباط با صنعت، کشاورزی، دستگاه‌های اجرایی و خدماتی بخشی از این تعامل‌ها را تشکیل می‌دهد. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) بارها به بیان‌های مختلف بر این موضوع تأکید کرده‌اند؛ مثلاً به شورای عالی انقلاب فرهنگی دستور می‌دهند که برای پیشرفت علم، فرمولی برای کیفیت وصل دانشگاه به صنعت و کشاورزی پیدا کنند (۱۳۸۱/۰۹/۲۶). همچنین مسئولان را به ارتباط و انس با مراکز علم و تحقیق توصیه، و این کار را باعث روان شدن کار خود و پیش رفتن کار مراکز علمی و تحقیقی بیان می‌کنند (۱۳۸۱/۰۸/۲۲).

کارکرد دانشگاه‌ها در مرزهای کشور محصور نیست و برای دستیابی به اهداف جهانی باید روابط با مراکز علمی بین‌المللی پیش‌بینی شود و توسعه یابد. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) ضمن تأکید بر ارتباطات علمی دانشگاه با دنیا و گرفتن علم به خوداتکایی علمی و پیدا کردن جایگاه شایسته علمی توصیه می‌کنند (۱۳۷۶/۰۷/۰۹). امام خمینی (ره) نیز می‌فرمایند: «ان‌شاءالله روزی بیاید که از جاهای دیگر برای تحصیل به ایران بیایند و ما هرگز احتیاجی نداشته باشیم کسی را به خارج بفرستیم» (۱۳۶۴/۰۴/۲۴، صحیفه، ج ۱۹: ۳۱۶).

همکاری، ارتباط و مشارکت با حوزه‌های علمیه نیز نقش بسیار مهمی در پیشرفت هر کدام از این نهادها برای رسیدن به هدف مشترک «رشد و تعالی جامعه» ایفا می‌کند. حضرت امام(ره) به کوششی که سال‌های طولانی برای جدایی مدارس دینی از دانشگاه‌ها انجام شده، اشاره و این دوری را باعث مشکلات و رنج‌های بسیاری عنوان و از اتحاد حوزه و دانشگاه به عنوان گنج یاد می‌کنند (۱۳۵۷/۱۲/۱۷، صحیفه، ج ۶: ۳۵۰). معظم له هدف از پیوند علمای حوزه و استادان دانشگاه را تهذیب و اسلامی کردن هر دو محل اعلام می‌کنند (۱۳۵۹/۱۲/۰۱، صحیفه، ج ۱۴: ۱۶۸) و در آخرین پیام خود، تعبیر «ذوب حوزه و دانشگاه» را به کار می‌برد (۱۳۶۷/۰۴/۲۹، صحیفه، ج ۲۱: ۷۴) که این امر ممکن است نشان‌دهنده هدف‌گیری ایجاد نهادی جدید حاصل از ترکیب حوزه و دانشگاه باشد. امام خامنه‌ای(دام‌ظله) نیز حضور روحانیون عالم، باتقوا و آشنا به محیط دانشگاه را برای تبیین علمی و عملی دین و مؤانست با دانشگاهیان مؤثر می‌دانند (۱۳۷۳/۰۶/۲۲، ۱۳۷۶/۰۷/۱۶ و ۱۳۸۹/۰۴/۲۰). بالغ بر ۱۹۹ رهنمود رهبران معظم انقلاب اسلامی به مضمون فرایند «تعامل‌ها»ی دانشگاه‌ها اشاره دارد که عمده آنها در زمینه لزوم ایجاد وحدت بین حوزه و دانشگاه است. شاخص‌های این زمینه به شرح جدول ۱۲ است.

جدول ۱۲: مؤلفه «تعامل‌ها» از بُعد «فرایندها»

تعاملات (۱۹۹)	
تعامل‌های ملی و فراملی (۷۲)	وحدت حوزه و دانشگاه (۱۲۷)
ارتباط، همکاری، اتصال و هم‌افزایی با صنعت (۲۴) وارد کردن عنصر علم و اتصال دانشگاه به بخش کشاورزی (۲) تعامل سازمان‌یافته و منسجم با دستگاه‌های مدیریتی و اجرایی (۱۱) ارتباط، همکاری و هم‌افزایی با افراد و مراکز علمی (۶) دیپلماسی و داد و ستد علمی همراه با بستن راه‌های نفوذ (۱۶) تبادل دانشجو با کشورهای پیشرفته غیر استعمارگر (۴) گسترش و تبلیغ منطق، علوم و معارف انقلاب اسلامی در دنیا (۷) ارتباط با تشکل‌های جهان اسلام و تشکیل جبهه ضد آمریکایی (۲)	حضور اثربخش روحانیون عالم، باتقوا و آشنا به محیط دانشگاه برای تبیین علمی و عملی دین با ایفای نقش پدران، نفوذ علمی و معنوی و مؤانست با استاد و دانشجو (۴۶) افزایش آشنایی و روابط دوستانه حوزویان و دانشگاهیان همراه با احترام و خوش‌بینی متقابل (۳۴) تقویت ارتباط و همکاری‌های مشترک حوزه و دانشگاه (۳۴) هماهنگی برای تحقق هدف واحد: رشد و کمال جامعه (۱۲) ذوب حوزه و دانشگاه (۱)

۶. بُعد ورودی‌ها و زیرساخت‌ها

بدیهی است اجرای فرایندها بدون برخورداری از سرمایه‌های مادی و معنوی، زیرساخت‌ها و محیط مناسب، امکان‌پذیر نیست. از میان بیانات رهبران معظم انقلاب اسلامی می‌توان ۱۰۷۴ قطعه یافت که به مقوله‌هایی از این نوع اشاره دارد. ورودی‌ها و زیرساخت‌های لازم برای دانشگاه تراز انقلاب اسلامی را می‌توان به چهار گروه و حوزه جدا تقسیم کرد: ۱. مبانی، ارزش‌ها و زمینه‌ها؛ ۲. افراد و تشکل‌ها؛ ۳. نظام و محتوای تربیتی و آموزشی؛ ۴. محیط و منابع.

الف) مبانی، ارزش‌ها و زمینه‌ها

مجموعه‌ای از عناصر معنوی که جهت‌دهنده فرایندها و اقدام‌هاست و نقش اصلی را در ایجاد تمایز میان سازمان‌ها ایفا می‌کند. امام خمینی (ره) توصیه می‌فرماید که دانشگاه را رو به خدا و معنویت ببرید و همه درس‌ها هم برای خدا خوانده شود که موفقیت اصلی این است (۱۳۶۴/۰۹/۱۹، صحیفه، ج ۱۹: ۴۴۳). امام خامنه‌ای (دام‌ظله) اصلی‌ترین و اساسی‌ترین ارزش در دانشگاه‌ها را توجه به علم و تحقیق می‌داند (۱۳۷۹/۰۷/۲۶) و بر لزوم تحقق ارزش‌های معنوی و دینی در محیط دانشگاه تأکید می‌کنند (۱۳۷۳/۰۹/۲۷). همچنین ایشان جدایی میان ارزش‌های انقلاب و اسلام را نادرست می‌شمرند و تصریح می‌کنند که «ارزش‌های انقلابی، همان ارزش‌های اسلامی است» (۱۳۶۸/۰۳/۲۳). در کلام رهبران معظم انقلاب اسلامی ۴۱۸ قطعه مرتبط با این بخش شناسایی شد که شاخص‌های هر کدام به شرح جدول ۱۳ جمع‌بندی شده است.

جدول ۱۳: مؤلفه «مبانی، ارزش‌ها و زمینه‌ها» از بُعد «ورودی‌ها و زیرساخت‌ها»

مبانی، ارزش‌ها و زمینه‌ها (۴۱۸)		
زمینه‌ها (۱۴۸)	ارزش‌های انقلابی اسلامی (۱۸۳)	مبانی انقلاب اسلامی (۸۷)
انقلاب اسلامی (۱۴) هوش و استعداد برتر ایرانی (۴۰) سابقه درخشان تاریخی در علم و فرهنگ (۱۶) پیشینه معیوب دانشگاه در ایران (۳۰) باز بودن میدان علم برای بروز استعدادها (۱۳) روحیه جوشنده و پرنشاط نسل جوان (۱۲) فراوانی نسل جدید نخبگان انقلابی (۱۱) موقعیت جغرافیایی و ظرفیت‌های طبیعی (۴) تجربه نقش آفرینی دانشگاه در انقلاب (۳) وجود دشمنی‌ها با حرکت علمی (۱) اسناد بالادستی (۴)	علم، تحقیق و پیشرفت علمی (۶۱) ایمان، تقوا و اخلاق اسلامی-انقلابی (۴۳) استقلال فکری و خودباوری (۳۱) تفکر بسیجی و روحیه جهادی (۱۶) بلندپروازی، همت بلند و عزم پولادین (۹) روح تعاون، مدارا و وحدت کلمه (۷) عقلانیت صحیح و منطق مستحکم (۵) قانون‌گرایی (۵) تکلیف‌گرایی و مسئولیت‌پذیری (۳) ساده‌زیستی و سبک زندگی اسلامی (۳)	اسلام ناب محمدی(ص) (۱۱) به‌هم‌تنیدگی دنیا با آخرت و علم با دین (۱۵) حکومت مردم‌سالار دینی (۹) استقلال همه‌جانبه و حفظ هویت ملی (۹) آزادی و کرامت انسان همراه با تکلیف (۱۲) عدالت، نفی ظلم و تبعیض (۱۴) نفی نظام سلطه (۹) آرمان‌گرایی، تحول، پیشرفت و تکامل (۸)

(ب) افراد و تشکل‌ها

بی‌شک مهم‌ترین سرمایه هر سازمانی را کارکنان آن تشکیل می‌دهند که به صورت فردی یا جمعی مشغول کار و فعالیت هستند. بی‌مناسبت نیست که ۳۵۷ قطعه از بیانات رهبران انقلاب مرتبط با این موضوع شناسایی شده است؛ برای مثال امام خامنه‌ای (دام‌ظله) نقش استاد را در محیط‌های آموزشی نقشی برجسته و مهم دانسته و منش و روش استاد را بر تربیت دانشجوی بسیار مؤثر برشمرده‌اند (۱۳۸۹/۰۴/۰۲). ایشان همچنین بر رعایت اصل شایسته‌گزینی، شایسته‌سازی و شایسته‌سالاری طبق معیارها و صلاحیت‌ها در همه نهادها از جمله دانشگاه تأکید کرده‌اند (۱۳۹۰/۰۴/۲۷). معظم له در زمینه تشکیل‌های دانشجویی نیز بیانات مبسوطی دارند و بر تقویت تشکل‌های انقلابی تأکید داشته‌اند (۱۳۹۵/۰۴/۱۴).

شاخص‌های مستخرج در این زمینه شامل (۱) اصول کلی؛ (۲) استادان و مدرسان؛ (۳) نخبگان؛ (۴) تشکل‌ها به ترتیب جدول ۱۴ دسته‌بندی و مرتب شده است.

جدول ۱۴: مؤلفه «افراد و تشکل‌ها» از بُعد «ورودی‌ها و زیرساخت‌ها»

افراد و تشکل‌ها (۳۷۰)		
اصول کلی (۸۰)	نخبگان (۷۰)	تشکل‌ها (۹۸)
شایسته‌گزینی، شایسته‌سازی و شایسته‌سالاری (۳۳) ریاست علمی معتقد به نظام اسلامی (۱۲) توانمندسازی علمی و روحی استادان (۱۱) ارتقای منزلت اجتماعی و معیشت همراه ترویج ساده‌زیستی (۱۱) جوان‌گرایی همراه با استفاده از تجربه پیش‌کسوتان (۸) حمایت از تحصیل و تحقیق بانوان (۳) پایه بودن نیروی انسانی در دانشگاه (۱) تعادل بین کار و زندگی (۱)	ایجاد چرخه و شبکه نخبه‌پروری (۲۵) مدیریت متمرکز امور نخبگان (۱۶) مدیریت مهاجرت نخبگان (۱۱) فراهم آوردن زمینه ارتقای علمی (۱۰) رزق الهی دانستن و شکر نعمت استعداد (۶) به کارگیری سربازان نخبه در پژوهش (۱) نخبه‌پروری سیاسی (۱)	تقویت تشکل‌های انقلابی (۵) حفظ جهت‌گیری معنوی و انقلابی (۱۴) خودسازی علمی، اخلاقی و سیاسی (۱۳) گزینش دقیق اعضا و هم‌تا‌پروری (۱۶) استفاده از انسان‌های ارزشی و عدم رابطه با عناصر نامطمئن (۹) کار تشکیلاتی منظم (۸) همکاری و تعامل سازنده تشکل‌ها (۲۳) غلبه دادن گفتمان انقلاب در دانشگاه (۳) جذب و افزایش مخاطبان (۷)
استادان و مدرسان (۱۲۲)		
نقش‌ها و وظایف (۵۴)	ویژگی‌ها (۶۸)	
مربی‌گری، شاگرد‌پروری (۳۶) پژوهش، نوآوری و ارائه منظومه‌های فکری (۹) فرماندهی جنگ نرم و حراست از ارزش‌های انقلاب و اسلام (۷) قبول مسئولیت‌های اجرایی (۲)	مؤمن انقلابی (۲۴) دارای شجاعت علمی و اعتماد به نفس شخصی و ملی (۲۲) عاشق علم و تعلیم (۸) دانشمند باسواد، به‌روز، عاقل و مسلط به کار (۶) سیاست‌دان غیرسیاست‌زده (۴) سرشار از روحیه سخت‌کوشی، پرکاری و خدمت (۳) دارای تجربه اجرایی (۱)	

ج) نظام و محتوای تربیتی و آموزشی

یکی دیگر از عوامل مهم و تعیین کننده در حرکت صحیح دانشگاه، نظام و محتوای تربیتی و آموزشی است که بر فرایند «تربیت و آموزش» تأثیری مستقیم دارد. بر همین اساس بازنگری دوره‌ای و تطبیق نظام آموزشی کشور با واقعیت‌ها و نیازهای عینی مطالبه امام خامنه‌ای (دام‌ظله) در این زمینه است (۱۳۷۹/۰۹/۱۹). ویژگی‌های مد نظر رهبران معظم انقلاب اسلامی درباره «نظام و محتوای تربیتی و آموزشی» در ۱۲۲ گزیده از کلام ایشان، مورد شناسایی قرار گرفته و به ترتیب جدول ۱۵ دسته‌بندی و ترکیب شده است.

جدول ۱۵: مؤلفه «نظام و محتوای تربیت و آموزشی» از بُعد «ورودی‌ها و زیرساخت‌ها»

نظام و محتوای تربیتی و آموزشی (۱۲۲)	
متن و محتوا (۴۱)	نظام تربیت و آموزش (۸۱)
بازبینی مداوم، تغییر، اصلاح و نوآوری در رشته‌ها و متون درسی (۱۴) توجه ویژه به میراث علمی و رشته‌های سنتی و اسلامی (۱۲) توجه به سلامت، قابل فهم و عمیق بودن محتوای آموزشی (۷) تحول و اصلاح کتاب‌های درسی علوم انسانی با مبانی اسلامی (۴) مهار کردن علوم به توحید (۱) استفاده از علوم و تجربه عملی خود و دیگران در تولید متون (۳) ترویج نکردن زبانی خاص به عنوان زبان علم (۱)	تحول بنیادین مبتنی بر هویت ملی و اسلامی (۱۷) استاد، محور اصلی تحول نظام تربیت و آموزش (۵) محوریت تفکر، تحقیق و نوآوری به جای افزایش محفوظات (۱۴) اهمیت دانشجو و گزینش هدفمند آن در نظام تربیت و آموزش (۱۱) نگاه متوازن به علوم، رشته‌ها و مقاطع تحصیلی دانشگاهی (۸) حاکمیت انضباط رفتاری و اخلاقی (۶) هدایت و کاربردی کردن پایان‌نامه‌ها (۳) اعطای مدرک علمی و تحصیلی (۲) ارزیابی و روزآمد کردن مستمر نظام آموزشی (۱۵)

د) محیط و منابع

علاوه بر عوامل پیش‌گفته، «محیط و منابع» نیز در دانشگاه تأثیری کلیدی دارد. امام خامنه‌ای (دام‌ظله) محیط مناسب دانشگاه را محیطی می‌داند که در آن پرورش دانشجوی «دینی، انقلابی، همراه با آگاهی سیاسی و با روحیه بانشاط دانشجویی» باشد (۱۳۷۰/۰۹/۲۰). در این زمینه ۱۶۴ مطلب مورد شناسایی قرار گرفته و در جدول ۱۶ دسته‌بندی و ارائه شده است.

جدول ۱۶: مؤلفه «محیط و منابع» از بُعد «ورودی‌ها و زیرساخت‌ها»

محیط و منابع (۱۶۴)		
منابع مالی (۳۷)	امکانات، ساختمان‌ها و زیرساخت‌ها (۵۴)	فضا و محیط غیرفیزیکی (۷۳)
تعیین و تخصیص بودجه مناسب (۲۸) انضباط مالی و پرهیز از اسراف (۵) تأمین مالی از منابع مردمی و دولتی (۴)	توسعه کمی و کیفی مراکز تحقیقاتی (۱۴) آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های مجهز (۶) کتابخانه، مجلات و منابع علمی غنی (۵) امکانات و فضای تربیتی و آموزشی (۵) معماری ایمن و زیبای اسلامی- ایرانی (۱۱) فناوری اطلاعات و ارتباطات امن (۱۱) ساخت، توسعه و تجهیز مسجد (۲)	حاکمیت ارزش‌های انقلاب اسلامی (۲۹) پرامید و پرنشاط (۱۹) امن و مساعد برای رشد استعدادها (۱۶) فضای صدق، صفا، رحمت و اعتدال (۵) محیط بحث، انتقاد و ارائه نظرها (۴)

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

همان‌گونه که ملاحظه شد، الگوی جامع و نسبتاً مفصل دانشگاه تراز انقلاب اسلامی از بیانات رهبران معظم انقلاب اسلامی استخراج شد. این الگو، که با «تحلیل مضمون» ۷۶ سخنرانی و رهنمود امام خمینی (ره) و ۴۰۶ سخنرانی و رهنمود امام خامنه‌ای (دام‌ظله) به دست آمد، شامل پنج بُعد (پیامدها، نتایج، خروجی‌ها، فرایندها و ورودی‌ها و زیرساخت‌ها) و ۱۷ مؤلفه است که در سطوح مختلف در مجموع ۳۳۳ شاخص را معرفی می‌کند.

«پیامد» اصلی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی تحقق اهداف و آرمان‌های این انقلاب است که در مراحل مختلف شامل «پیروزی انقلاب و استقرار نظام اسلامی»، «تشکیل دولت اسلامی»، «ایجاد جامعه و کشور اسلامی» و «تحقق امت و تمدن نوین اسلامی» انجام می‌گیرد که هر مرحله دارای شاخص‌هایی مستخرج از بیانات و رهنمودهای رهبران معظم انقلاب اسلامی است. در مجموع ۳۴ شاخص برای این پیامدها مشخص شد.

نتایج دانشگاه تراز انقلاب اسلامی شامل دو مؤلفه عمده «توانمندی تشخیص و حل مسائل انقلاب اسلامی» و «اقتدار و مرجعیت فکری، علمی و فناوری» است. نتایج دانشگاه با ۹ شاخص، امکان تشریح و سنجش پیدا کرد.

خروجی‌های دانشگاه تراز انقلاب اسلامی نیز شامل دو مؤلفه عمده «دانش‌آموختگان و نخبگان» و «حکمت، منظومه فکر، علم و فناوری» است. چنین دانش‌آموختگان و نخبگانی

حائز شایستگی‌های اعتقادی، اخلاقی، رفتاری، تخصصی و حرفه‌ای با معیارهای معین هستند. خروجی‌های دانشگاه با ۳۵ شاخص، امکان تشریح و سنجش پیدا کرد. دانشگاه تراز انقلاب اسلامی دارای سه فرایند اصلی و دو فرایند پشتیبانی و مدیریتی است. فرایندهای اصلی «تربیت و آموزش»، «پژوهش، نوآوری و کارآفرینی» و «پذیرش و اجرای مسئولیت‌های اجتماعی» است. دو فرایند «سیاست‌گذاری و مدیریت» و «تعامل‌ها» نیز فرایندهای اصلی را پشتیبانی می‌کنند. ۱۶۰ شاخص مرتبط به هرکدام از این پنج فرایند نیز استخراج و مشخص شد. برای اجرای موفقیت‌آمیز فرایندهای این دانشگاه به «ورودی‌ها و زیرساخت‌هایی» نیاز است که برخی معنوی و ناملموس و بعضی محسوس و فیزیکی است که در چهار دسته «مبانی، ارزش‌ها و زمینه‌ها»، «افراد و تشکل‌ها»، «نظام و محتوای آموزشی» و «محیط و منابع» جدا شده است. ۹۵ شاخص این ورودی‌ها و زیرساخت‌ها را تبیین می‌کند.

همانندی این الگو با نظام‌های مدیریت راهبردی، امکان برنامه‌ریزی و اجرای آن را فراهم کرده است. ویژگی اصلی این الگو جامعیت آن نسبت به سایر الگوهای مستخرج از بیانات امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (دام‌طله) است که از یک سو سعی شده همه بیانات و دیدگاه‌های ایشان مورد بررسی قرار گیرد و از سوی دیگر الگویی واحد از مجموع کلام هر دو رهبر گرانقدر به دست آید. البته بدیهی است امکان تکمیل و اصلاح هرکدام از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها توسط صاحب‌نظران وجود دارد. در مقام عملیاتی کردن این الگو نیز ممکن است لازم باشد ملاحظات در نظر گرفته شود که مشارکت همه فرهیختگان و علاقه‌مندان را می‌طلبد. راهبردی بودن و قابلیت انطباق با مدل‌های سیستمی راهبردی و ارزیابی سازمانی (کارت امتیازی متوازن، نقشه‌های راهبردی) و الگوهای تعالی سازمانی (مدل سرآمدی سازمانی بنیاد کیفیت اروپا) و نیز مبناسازی برای ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و ویژگی‌های دیگر این الگو است.

در نگاهی به سیر تکاملی دانشگاه‌ها، این نکته را درخواهیم یافت که دانشگاه نسل اول به عنوان نسل پایه، آموزش محور بود و موجب ظهور تحقیقات پایه و کاربردی شد. دانشگاه نسل دوم پژوهش محور بود و در پی آن با کارآفرینی دانش بنیان مواجه شدیم. بر همین اساس دانشگاه نسل سوم، کارآفرین بود. اما اینک با توسعه حکمت بنیان مواجه هستیم و نسل چهارم

دانشگاه حکمت‌بنیان خواهد بود. دانشگاهی که ساحت علم و عمل را البته برخلاف غرب، با راهبری نظر توأم می‌سازد، ظاهر را با باطن در هم می‌آمیزد و فرد و جمع را با هم فرا می‌خواند و با نگاه وحدت‌بخشی به این ساحت‌ها، نیازهای جامعه را سامان می‌بخشد و بشر را در مسیر قرب مختارانه همراهی می‌نماید.

پیشنهادهایی قابل اجرا

۱. گفتمان‌سازی و ترویج الگوی دانشگاه تراز انقلاب اسلامی به منظور تصمیم‌سازی و شکل‌گیری مدل ذهنی مشترک برای مدیران، مسئولان، استادان، دانشجویان، پژوهشگران دانشگاهی و مدیران حاکمیتی و همچنین ایجاد خواست عمومی و مطالبه اجتماعی؛
۲. استفاده از این الگو به عنوان تصویر و چشم‌انداز مطلوب برای تدوین برنامه‌های راهبردی تحول در دانشگاه‌ها، پیاده‌سازی و رصد پیشرفت به سمت آن؛
۳. ارزیابی وضع موجود دانشگاه‌ها با توجه به شاخص‌های ارائه‌شده در الگو به عنوان معیار سنجش؛
۴. استفاده از این الگو برای ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌های برتر با تعیین و اعطای جایزه سالانه «دانشگاه تراز انقلاب اسلامی» در سطوح مختلف (مشابه جوایز تعالی سازمانی) به دانشگاه‌های برتر و نزدیک‌تر به معیارهای معرفی شده؛
۵. شناسایی تجارب موفق پیاده‌سازی در بخش‌های مختلف الگو و انتشار آن برای الگوبرداری و یادگیری سایر دانشگاه‌ها در سطح کشور و جهان.

منابع فارسی

- احمدی فشارکی، حسنعلی (۱۳۸۵)، دانشگاه و دانشگاهیان از دیدگاه امام خمینی (ره)، چ پنجم، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- جمعی از طلاب و محققین حوزه علمیه (۱۳۹۰)، روشنای علم: مروری بر بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی پیرامون دانش و تولید علم. تهران: مؤسسه پژوهشی-فرهنگی انقلاب اسلامی.
- حاجی پور، بهمن و مصطفی بهادران شیروان (۱۳۹۱)، «شایستگی های محوری دانشگاه مطلوب با تأکید بر اندیشه های مقام معظم رهبری»، مدیریت در دانشگاه اسلامی، س ۱، ش ۲.
- حیدری عبدی، احمد (۱۳۹۴)، رهنمودهای مقام معظم رهبری در حوزه آموزش عالی و میزان تحقق آن در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- خامنه ای، سیدعلی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر مقام معظم رهبری به نشانی: www.khamenei.ir
- خان محمدی، هادی و مصباح الهدی باقری (۱۳۸۹)، «طراحی مدل مفهومی نظام علمی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر اندیشه مقام معظم رهبری»، اندیشه مدیریت راهبردی، س ۴، ش ۱.
- دبیرخانه تحول و تعالی دانشگاه جامع امام حسین (ع) (۱۳۹۵)، منشور دانشگاه امام حسین (ع) در بیان و بنان ولایت، چ سوم، تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع).
- ذوالفقارزاده، محمدمهدی و علی اصغر سعدآبادی (۱۳۹۳)، «بازتعریف کارکردهای اصلی دانشگاه در جامعه بر اساس آرمان های اسلامی در اندیشه امام خمینی (ره)»، مطالعات راهبردی بسیج، س ۱۷، ش ۶۵.
- شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۲)، سند اسلامی شدن دانشگاه، تهران: شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- شیخزاده، محمد (۱۳۹۴)، سبک رهبری خدمتگزار الگویی متعالی برای فرماندهان و مدیران، تهران: مرکز امامت-مرکز باقرالعلوم (ع).
- طهماسبی بلوک آباد، رضا و سیدمجتبی کمیلی فرد (۱۳۹۵)، «ارائه الگوی عملکرد برای تشکل های دانشجویی بر اساس بیانات مقام معظم رهبری»، مطالعات راهبردی بسیج، س ۱۹، ش ۷۲.
- عبدلی، حسین و مهدی عباسی (۱۳۹۱)، دانشگاه اسلامی: شاخصه های دانشگاه اسلامی در بیانات مقام معظم رهبری، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.
- غلام قوام آبادی، محمد و دیگران (۱۳۹۴)، «الگوی مرجعیت علمی در جمهوری اسلامی ایران بر اساس بیانات مقام معظم رهبری»، مطالعات راهبردی بسیج، س ۱۸، ش ۶۸.
- فاتحراد، مهدی و محمدحسین نقوی (۱۳۹۳)، دانشگاه حکمت بنیان قلب الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت، تهران: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت.

- قربانی زاده، وجه الله و محمد امینی (۱۳۹۳)، «آرمان‌گرایی و حرکت در دانشگاه اسلامی»، *مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی*، س ۱۸، ش ۲.
- کشتکار، مهران و خلیل نوروزی (۱۳۹۵)، «الگوی مفهومی دانشگاه اسلامی از منظر مقام معظم رهبری»، *مطالعات راهبردی بسیج*، س ۱۹، ش ۷۳.
- مخیر دزفولی، محمدرضا و محسن آژینی (۱۳۸۹)، *منشور فرهنگی انقلاب اسلامی (مجموعه رهنمودها و دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی در عرصه فرهنگ، علم و فن آوری)*، تهران: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- مردانی، محمدرضا (۱۳۹۲)، *الگوی توسعه آموزش عالی ایران، تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری- معاونت فرهنگی و اجتماعی*.
- معینی، فائزه (۱۳۸۸)، *دانشگاه تمدن‌ساز اسلامی ایرانی در آینه آرا و اندیشه‌های امام و رهبری، تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری- معاونت فرهنگی و اجتماعی*.
- موسوی الخمینی (ره)، *سید روح الله، صحیفه امام خمینی (ره)*، پایگاه اینترنتی گسترش آرا و اندیشه‌های امام خمینی (ره).
- مؤسسه بروج اندیشه آسمانی (۱۳۹۱)، *علمی برای تحول: علوم انسانی از منظر رهبر معظم انقلاب، تهران: انتشارات فردا*.
- مؤسسه پژوهشی- فرهنگی انقلاب اسلامی (۱۳۹۲)، *شورای عالی انقلاب فرهنگی: رهنمودهای مقام معظم رهبری در دیدار با شورای عالی انقلاب فرهنگی*، تهران: مؤسسه پژوهشی- فرهنگی انقلاب اسلامی.
- نجاران طوسی، حامد، مهدی فاتح راد و محمدعلی برزنونی (۱۳۹۸)، *دانشگاه تراز انقلاب اسلامی، چ ۳، تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)*، مؤسسه چاپ و انتشارات، بهمن.
- نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها (۱۳۷۹)، *دانشگاه اسلامی و رسالت دانشجوی مسلمان، تهران: روابط عمومی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها*.

منابع انگلیسی

- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (2004). *Strategy Maps: Converting Intangible Assets into Tangible Outcomes*, Boston: Harvard Business School Press.
- Kaufman, R., Oakley-Browne, H., Watkins, R., & Leigh, D. (2003), *Strategic Planning for Success Aligning People, Performance, and Payoffs*, San Francisco: John Wiley & Sons.

